

seva Rex,

Luceafărul

Apare cu sprijinul Primăriei sectorului 2 București, primar Neculai Onțanu

de dimineață

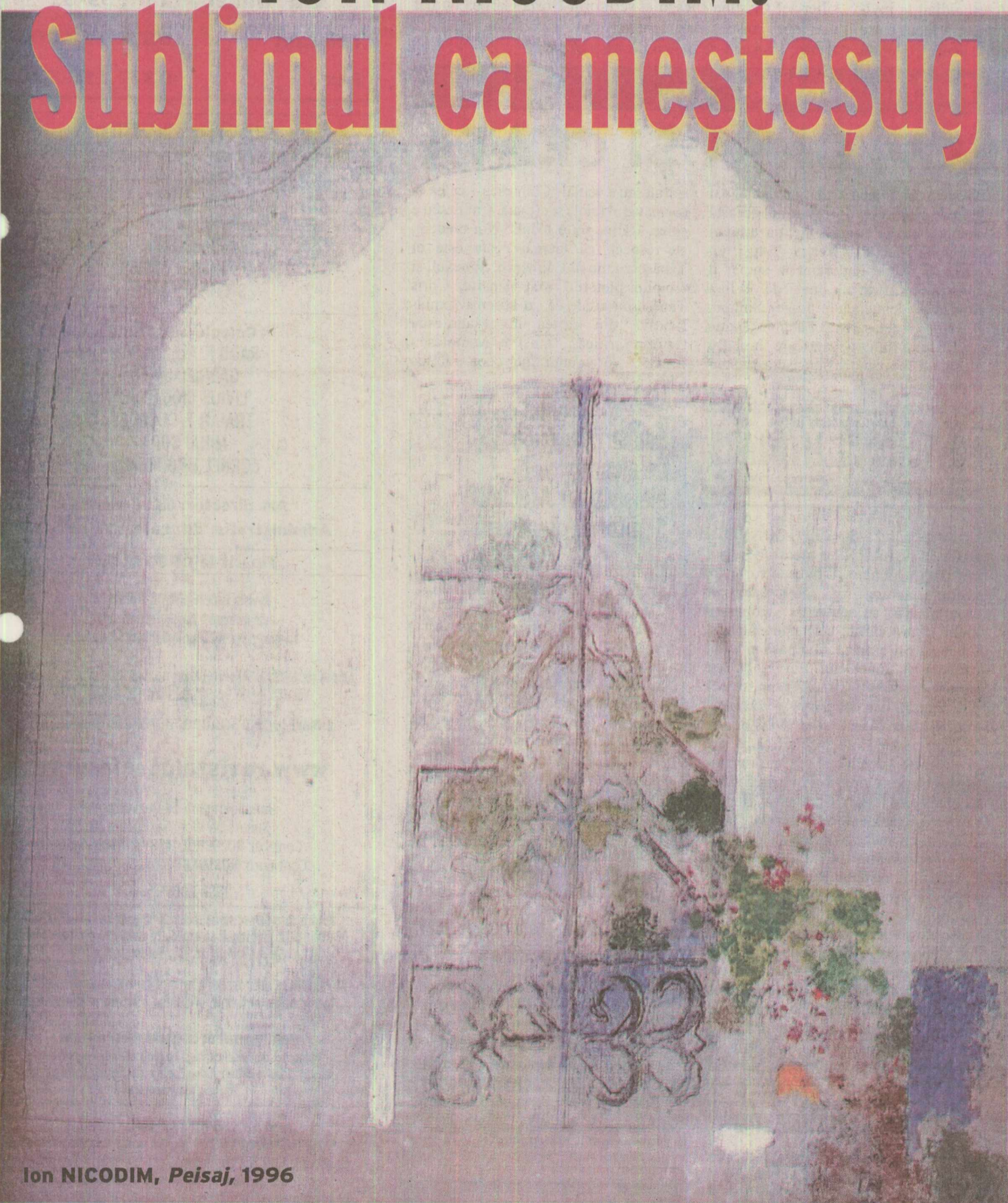
Săptămânal de cultură al Uniunii Scriitorilor din România

Nr. 26 (898), Miercuri, 9 septembrie 2009, 16 pagini. Preț: 3 lei

ION NICODIM:

SALA DE
LECTURĂ

Sublimul ca meșteșug

Ion NICODIM, Peisaj, 1996

DAN CRISTEA:

**Farmecul
evidențelor sau
de la literă la
spiritul textului**

RADU ALDULESCU:

**A trăi adevărat
pentru a muri
frumos**

ANDRA ROTARU:

**Jurnal de
carte-palat**

DINU FLĂMÂND:

**Traduceri
din poezia
argentiniană**

SORIN LAVRIC:

**Sângele
albastru**

MIRCEA GHIȚULESCU:

Teatrokrația

MORIA GÂRBEA:

**Între antologii
și volume
antologice**

CONSTANTIN STAN:

**Singurătatea
bărcilor pe lac**

În numărul viitor:

Două proze de Marius TUPAN

Scriitorii din România și Azerbaidjan strâng legăturile

În perioada 2-9 august 2009, o delegație a Primăriei sectorului 2 din București, condusă de domnul primar Neculai Onțanu, a vizitat Republica Azerbaidjan la invitația Fundației Heydar Aliyev. Din delegație a făcut parte și președintele Asociației Scriitorilor din București, Horia

Gârbea. Delegația a întâlnit numeroase personalități azeri printre care și pe președintele Uniunii Scriitorilor din Azerbaidjan, Anar Rzyaiev (pseudonim literar al domnului Heydar Aliyev). Cu acest prilej, domnul primar Neculai Onțanu a conferit o plachetă de onoare din partea Primăriei sectorului 2 cunoscutului prozator Anar Rzyaiev. S-a anticipat realizarea unor schimburi culturale și vizite reciproce între scriitorii români și cei din Azerbaidjan. Membrii delegației române au observat cu bucurie progresele uimitoare realizate în ultimii ani de Republica Azerbaidjan în domeniile economic, social și cultural. Delegația Primăriei sectorului 2 a vizitat orașul Baku și provincia Guba, unde vederea gropii comune, recent descoperite, a citorva sute de civili azeri, uciși de trupele sovietice în 1918, a produs o puternică impresie asupra vizitatorilor. Cu acest prilej, domnul primar Neculai Onțanu, domnul consilier-șef Cristian Iliescu și scriitorul Horia Gârbea au dat interviuri presei și televiziunilor din Azerbaidjan, ele fiind reluate insistent de media din țara gazdă.

Revista revistelor

G. CĂLINESCU, CAȚA ȘI CEAȚA

VATRA nr. 5-6 din 2009 propune, cam de solștiul de vară, un excepțional grupaj intitulat La Echinox. E vorba despre revista omonimă - ce a împlinit 40 de ani de apariție - și materialul este realizat ca o anchetă la care răspund autori care au trecut în răstimpuri diferite prin redacție (de remarcat câți scriitori importanți care au debutat recunosc că s-au școlit acolo). Ordinea intervențiilor urmează aproximativ cronologia prezenței autorilor la Echinox. Unii publică și poeme despre Echinox, ocazionale le-am zice. Apar și intervenții ale unor scriitori care privesc Echinox-ul din afară (Gelu Ionescu, Andrei Bodiu, Ștefan Ion Ghilimescu și alții). Dintre autorii mărcanți și încă în viață care au făcut parte chiar din primul val echinoxist lipsește (credem) doar Mircea Ghițulescu. O întrebare interesantă este prima: Există o literatură echinoxistă un „brand Echinox”? Unii, mai ales poezii, spun că da (N. Prelipceanu, Adrian Popescu, Ion Mircea, Horia Bădescu), chiar „indiscutabil” (Ion Cristofor), există o literatură echinoxistă, alții se limitează la existența brandului (Ion Mircea preferă termenul de „blazon”), destui, chiar dintre cei mai vechi echinoxisti, spun hotărât „nu” (Eugen Uricaru - „literatura e o aventură personală”, argumentează el, Mircea Muthu, Petru Poantă). În orice caz, ancheta, prefăcută de un interviu acordat de Ion Pop se citește cu interes pentru că „Echinox” e un fenomen în literatura noastră. Statutul de revistă „studentească” a permis un tranzit uriaș de colaboratori, fiecare promoție având, la vremea ei, un cuvânt

de spus, chiar dacă o continuitate e mai greu de stabilit. Ar fi fost destul această anchetă ca să atragă atenția asupra numărului dublu al *Vetrei*. Totuși, un punct la fel de important în sumar îl constituie interviul luat de Iulian Boldea academicianului Eugen Simion. Se remarcă detașarea și buna dispoziție a criticului interviuat, care însă nu afectează seriozitatea și măsura răspunsurilor sale.

La numărul 6 din 2009, CONVORBIRI LITERARE ne oferă un sumar cu multe puncte interesante, toate genurile literare fiind reprezentate, iar cronicile și comentariile acoperind multe dintre cărțile cele mai notabile. De remarcat cronică elogioasă și argumentată a Emanuelei Ilie la Poeme amniotice de Mihail Gălățanu și cea politicoasă, dar rezervată a Danielei Petroșel la volumul lui H. Zalis despre E. Barbu. Ioan Holban se referă pe larg și cu finețe la cele mai recente romane ale lui Eugen Uricaru: Supunerea și Cîntări cîntări un înger. Convorbiri literare ne oferă și momente de binevenit divertisment. La ancheta despre „Istoria literaturii române postbelice, între premise și realizări” răspund Rodica Grigore și Chris Tănăsescu, acesta din urmă fiind un reputat umorist involuntar. Nici acum nu se dezmințe, căci scrie despre G. Călinescu: „Călinescu e călătoria lină spre ce nu vom fi niciodată, odă ciudei! (sic!) Lacăt al culturii călinescian sîntem noi licărind pe templul pletoarei. Călinescu e sinecura sinelui și securitatea nexului. Ecșilor. (sic!) Sau vorba unui tînăr cool: ce-s' școală!?”

Călinescu-i sculă! Călinescu-i calea și (c)adaverul (sic!) și (c)eața. Călinescu e calea. Călinescu e locul.” Noi credem, cu respect, că tocmai ceața este dl Tănăsescu, nu dl Călinescu. Și nexul, și templul pletoarei! Mai departe, Chris Tănăsescu crede că „o absență semnificativă din cartea lui Manolescu (Istoria critică... n.n.) e Manolescu însuși”. Vorba unui tînăr cool: e nașpa Chris ăsta, nu-i sculă!

Adunări generale de alegeri ale secțiilor Asociației Scriitorilor București

În ziua de 3 septembrie a avut loc, la sediul Uniunii Scriitorilor, Adunarea Generală a Secției de Critică a Asociației Scriitorilor București. A fost prezentat raportul de activitate pe ultimii patru ani și au fost alese noile organisme de coordonare ale secției. Membrii prezenți l-au ales ca președinte al secției pe Gabriel Dimisianu care va face parte și din ConsiliulUSR alături de Daniel Cristea-Enache, Dan Cristea și Mihai Zamfir, aleși cu același prilej. Au fost desemnați și delegații secției la conferințele ASB și USR. Marți, 8 septembrie, după închiderea ediției, s-a desfășurat Adunarea Generală a Secției de Literatură pentru Copii și Tineret a Asociației Scriitorilor București (președinte ales, Ion Hobana).

Celelalte adunări de secții se vor ține la datele de 14 septembrie (Traduceri), 17 septembrie (Dramaturgie și Teatologie), 21 septembrie (Poezie) și 22 septembrie (Proză). Conferința Asociației Scriitorilor București va avea loc luni, 2 noiembrie, iar Conferința Uniunii Scriitorilor luni 23 noiembrie.

Calendar

09.09.1944 - Lucia Negoită
10.09.1950 - Marius Stănilă
11.09.1915 - Silviu Georgescu
11.09.1963 - Mihail Gălățanu
12.09.1941 - Daniel Tei
15.09.1948 - Ioan Lăcustă

Luceafărul

de dimineață

Revistă de cultură
a Uniunii Scriitorilor din România
Editor: Asociația
LUCEAFĂRUL DE DIMINEAȚĂ

Apare cu sprijinul

Str. Dimbovita nr. 59-61

Telefon: 0372.118.300

Fax: 0372.118.330

Director: DAN CRISTEA
Responsabil de redacție: GELU NEGREA

Redacția:

HORIA GÂRBEA

BOGDAN GHIU

SORIN LAVRIC

IOLANDA MALAMEN

STELIAN TĂBĂRAȘ

Colegiu editorial:

RADU F. ALEXANDRU

GABRIEL CHIFU

LIVIU CIOCĂRLIE

TRAIAN T. COȘOVEI

MIHAI ȘORA

CORNEL UNGUREANU

Art director: GELU IORDACHE
Administrație, difuzare: EUGEN CRIȘAN

Tipărit la CROMOMAN

Revista LUCEAFĂRUL DE DIMINEAȚĂ
este membră a Asociației Revistelor,
Imprimeriilor și Editurilor Literare (A.R.I.E.L.)

Adresa redacției: Calea Victoriei nr. 133, București, sector 1
Tel: (021)-312.96.93; Tel./Fax: (021)-212.79.83

e-mail: luceafaruldedimineata@gmail.com

www.revistaluceafarul.ro

Banca Română de Dezvoltare -
Sucursala Victoria, București
Cont Lei: R029BRDE445SV36784884450
Cont Euro: R025BRDE445SV36784964450

ISSN 2065-7536

Autorii care doresc să fie recenzați în paginile LUCEAFĂRULUI DE DIMINEAȚĂ sunt rugați să expedieze cărțile pe adresa redacției: Calea Victoriei nr. 133, București, sector 1

IMPORTANT! Colaboratorii ne pot trimite materiale doar în format electronic și culese cu semne diacritice!

Reguli generale de corespondență cu redacția:

Manuscrisele nesolicitate și nepublicate nu se înapoiază.
Textele trimise către rubrica Poșta redacției vor purta pe plic mențiunea respectivă.

DIFUZARE

Revista LUCEAFĂRUL DE DIMINEAȚĂ poate fi cumpărată de la chioscurile RODIPET din București și din țară. În București mai poate fi găsită la librăria de la Muzeul Literaturii. De asemenea, se pot face abonamente prin Poșta Română; număr de catalog: 19379

Persoană de contact: Cristi Cristescu; tel.: 0724.285.595

Conform prevederilor Statutului, Uniunea Scriitorilor din România nu răspunde pentru politica editorială a publicației și nici pentru conținutul materialelor publicate.

Revista LUCEAFĂRUL DE DIMINEAȚĂ promovează diversitatea de opinii, iar responsabilitatea afirmațiilor cuprinse în paginile sale aparține autorilor articolelor.

Concursul de literatură „Dimitrie Bolintineanu”

Fundația Dimitrie Bolintineanu vă invită la concursul de literatură anual ce poartă numele autorului din Bolintin, ajuns acum la ediția a XVII-a. Participanții trebuie să nu fi publicat anterior un volum de literatură. Ei trebuie să trimită grupaje de poezie, texte de proză și eseuri, acestea din urmă consacrate operei lui Dimitrie Bolintineanu, pe adresa „Fundația Dimitrie Bolintineanu, orașul Bolintin-Vale, OP Bolintin Vale CP 3, Județul Giurgiu, cu mențiunea: Pentru concurs”. Textele, imprimate în cel puțin 5 exemplare, vor fi semnate cu un motto și vor fi însoțite de un plic închis purtând același motto și conținând datele de identificare ale autorului. Se vor acorda premii pentru poezie, proză și eseu, precum și Marele Premiu Dimitrie Bolintineanu, cucerit la edițiile trecute de autori ce azi sînt nume consacrate ale literaturii noastre.

Rezultatele și decernarea premiilor vor avea loc, ca în fiecare an, cu ocazia comemorării poetului Dimitrie Bolintineanu, în ziua de 24 octombrie 2009, în orașul său natal.

Data limită pentru expedierea textelor este 20 septembrie 2009.

Farmecul evidențelor sau de la literă la spiritul textului

Metodic, răbdător, avansându-și argumentele cu minuția încetinită cu care zidarul își așează cărămizile în peretele pe care îl înalță, Gelu Negrea pledează în critica lui pentru „reîntoarcerea la text, la necesara lui citire și recitare“. O astfel de pledoarie o face și în **Dicționarul recent**, „al personajelor lui I. L. Caragiale“, după cum o făcuse și în cărțile precedente (**Cine ești dumneata, domnule Moromete**, 2003 și **Anti-Caragiale**, 2001), lucrări construite din aceeași perspectivă, a considerării textului supus analizei în spiritul, dar mai cu seamă în litera lui, în ceea ce acesta literalmente spune, afirmă, dă de înțeles negru pe alb.

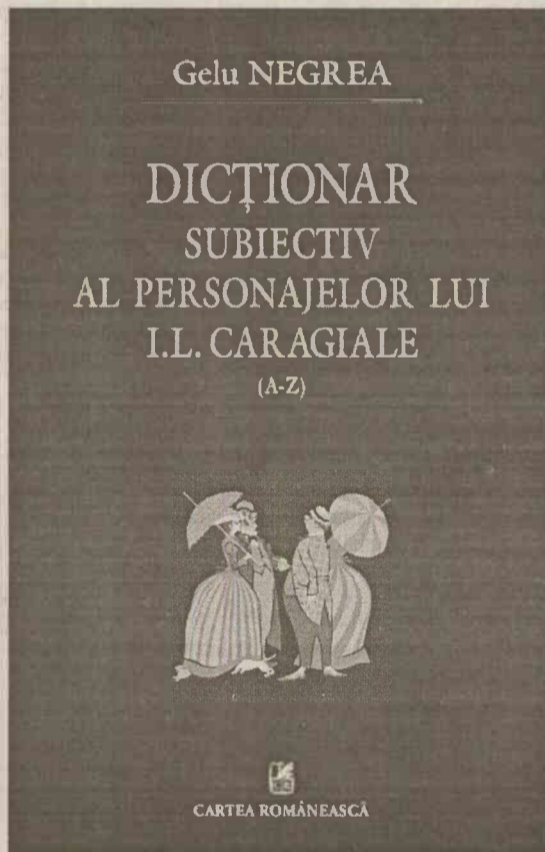
E o lectură, cel puțin în intențiile de început, habotnică, fundamentalistă, legalistă, în care nu încap jumătățile de măsură. În acest sens, textul e, înainte de toate, o informație, care trebuie verificată, coroborată, pusă în relație cu alte informații, supusă la diverse examene, din care nu lipsesc acela al logicii sau cel al bunului simț. Criticul, care are și școala regiei teatrale, măsoară, numără, socotește, înnoadă amănunte, vede textul în termeni materiali, de spațiu și timp (observă, de pildă, că acțiunea din **O scrisoare pierdută** începe vineri dimineața, în vreme ce scrisoarea e pierdută miercuri seara, la întâlnirea electorală), după cum privește personajele mai ales ca ființe vii, ca entități realist-psiho-logice. Și opera lui Caragiale și cea a lui Marin Preda îi permit, firește, o asemenea lectură substanțialistă a personajului, care ține seama de unitatea, individualitatea și transparența acestuia.

În **Dicționarul subiectiv al personajelor lui I. L. Caragiale**, criticul, așa cum afirmă, își „ia libertatea“ de a selecta o sută cincizeci de personaje, considerate „semnificative“ pentru creația clasicului român (dintre cele aproape 1400 de personaje care apar în textele caragialiene), consacrandu-le eseuri de sine stătătoare, care se revendică în același timp de la un tratament comun, „relaxat“, „fără inhibiții“, „fără prejudecăți“ sau „limitări de orice factură“. Gelu Negrea își propune astfel o „recitare integrală și virginală a operei lui I. L. Caragiale“ dar și o „revizuire - polemică, de multe ori - a judecăților critice privitoare la opera scriitorului, pornind de la fizionomia personajelor sale“. Vârful de lance al lecturilor polemice întreprinse de Gelu Negrea de-a lungul inventarului său de personaje se îndreaptă în special spre evaluările posomorâte, din trecut și prezent, ale celor care văd, „cu tot dinadinsul“, în lumea lui Caragiale o „lume urâtă, necivilizată, superficială, imorală și ridicolă“. În realitate, așa cum se străduiește criticul să arate prin comportamentul unor personaje semnificative din universul literar caragialian, caracterizat prin transparență referențială, este vorba aici de oglinda unei societăți burgheze, aflate în plin și rapid proces de tranziție a instituțiilor ei spre modernitate. Procesul de tranziție, prin însăși forța lucrurilor, poate oferi într-adevăr multe exemple de dezacord între concept și realitate („concomitența elementelor incompatibile“), una din sursele comicului în teoria schopenhaueriană.

Cu toate astea, nu sunt puține exemple de personaje în Caragiale, unele poate lipiste de farmecul eroilor exponențiali ai scriitorului, care ne dovedesc, la o citire corectă a textului, că statul merge, că societatea și-a făurit mecanisme reglabile, în ciuda posibilelor derapaje, că civilizația și bunele comportamente sociale pătrund în locuri tot mai numeroase. Criticul pleacă astfel într-una din demonstrațiile sale pertinente în acest sens de la personajul impieगतului din **Petițiune**, „unul dintre numeroasele personaje caragialiene ignorate metodic de comentatori din motive de cecitate critică“. „IMPIEGATUL aparține familiei de exemplari lucrători administrativi sau manuali care mai cuprinde pe destoinicul mănuiitor de bani publici din **Inspețiune** (Anghelache), pe culegătorul tipograf din **Repausul dominical** (...), pe sobrul și rigurosul Georgescu-Turbatu din **Două loturi**, pe Lache Diaconescu și Mache Preotescu din **O lacună** (ambii, impecabili profesional), chiar pe Catindatul din **D'ale carnavalului** (...) și pe alții, mai mulți decât se crede îndeobște. Prin cultura organizațională solidă și onorantul set de valori profesionale asumat, ei asi-

gură normala funcționare a unui organism social bine întocmit ori măcar în curs de benefică structurare, precum și fiabilitatea mecanismelor sale fundamentale“.

Surpriza cea mai mare însă provine din evaluările deopotrivă interesante și curajoase ale criticului care reabilitează mai toate personajele importante din comediiile dramaturgului Caragiale. O adevărată răsturnare a reperelor morale s-ar produce în **O scrisoare pierdută**, ale cărei personaje, susține criticul, cu excepția lui Pristanda, nu sunt corupte. Corupția e luată aici în sens strict juridic (litera legii la care autorul apelează adesea), astfel că polițaiul orașului e singurul care își însușește bani publici la afacerea cu steagurile. În schimb, considerat, vreme de un secol, ca fiind singurul personaj cinstit din piesă (omul obișnuit, debusolat de sistem), Cetățeanul turmentat furnizează dovezi clare, în argumentația criticului, pentru a-l acuza de „flagrantă lui lipsă de onestitate“. Ipoteza e nu numai ingenioasă dar și plauzibilă.

Amendată e și opinia că lumea lui Caragiale ar reprezenta o colecție de proști și imbecili sau de fanteze ale vidului. E una din formele interpretărilor reduționiste, aceea care privește personajele caragialești ca pe niște „măști comice, lipsite de complexitate și profunzime“. O victimă predilectă a acestui soi de evaluare care contestă complexa îmbinare de lumini și umbre din universul uman al lui Nenea Iancu ar fi Zaharia Trahanache, prototip, pentru unii, al ramolimentului credul și al ineficienței zăbavnice. În „recitirea“ lui Gelu Negrea, personajul dezvăluie trăsături pozitive notabile, cum ar fi „mistica prieteniei“, competența de om public și politician, logica nuanțată, noblețea sufletească. Personajului, cum remarcă autorul acestui dicționar de o remarcabilă originalitate, „îi lipsește doar limbajul adecvat“. Îi lipsește exprimarea fără dezacord și fără accidente de limbă nu numai lui, dar aproape întregii societăți în care trăiește, aflate în deficit de limbaj. Aici, Gelu Negrea scrie câteva observații pe care le găsim printre cele mai profunde din lucrare: „Drama instituțională și individuală a societății românești postpașoptiste o reprezintă excedentul de fond (așa împrumutat cum era!), grevat de precaritatea formelor. Trahanache este numai una dintre victimele incapacității limbajului de a ține pasul cu ideile și dinamica realității. Din această defazare, geniul comic al lui Caragiale extrage efecte memorabile“.

Operațiuni de „reabilitare“, care să depisteze și laturi pozitive în portretul comportamental al unor eroi excedați până acum de un criticism moral și social demolator, se pot citi în dreptul și altor personaje. Ar putea fi vorba, de pildă, de Crăcănel („perso-

naj tragi-comic“, care „are puterea să-și păstreze nealterată credința în dragoste“), de Cațavencu („un lermontovian crou al timpului său“), de Chiriac („nu i se poate imputa decât ilegitimitatea relației cu Veta“), de Jupân Dumitrache („Clasa mijlocie din România are în Dumitrache Titircă un reprezentant de elită“), de Rică Venturiano (care „ipostiază categoria, rară în literatura română, a studiosului, a omului de carte sau chiar, forțând puțin nota, a savantului în devenire“). Unele exemple de nouă „recitare“ pot să pară mai convingătoare, altele mai puțin. Ceea ce conțene însă mai mult sunt încercarea generală și străduința de salutat de a ne prezenta un Caragiale mai complex, mai profund (nu doar un autor fundamental-satiric, nici unul excesiv realist critic și nici unul preponderent abisal), un autor, cu alte cuvinte, „preocupat până la obsesie de misterul creației“, cât și un univers literar care constituie reprezentarea unei societăți departe de a fi perfecte (E. Ionesco spune că în Scaunele și-a propus zugrăvirea unei astfel de societăți!), dar avându-și plenitudinea vitală, pulsațiile și magiile ei proprii. De remarcat, în acest sens, „reabilitarea“ multor personaje feminine din comedii și momente (nu numai Zoe, deja consacrată prin călinescianul *Domina bona*, dar și Veta, Zița, Mița Baston sau chiar trioul zgomotos din **Five o'clock**) în ideea că puterea de a iubi și suferința din dragoste pot compensa multe defecte, dar și în concordanță cu imaginea epocii despre femeie, imagine înconjurată de o aură de fatalitate, dar altfel prin nimic vulgară.

În legătură cu Zița, cititoare a **Dramelor Parisului**, să încep însă și unele dintre „criticile“ mele. Scrie astfel Gelu Negrea: „În plus să nu uităm că **Dramele Parisului** reprezentau adaptări ale romanului lui Eugene Sue care se constituiau în veritabile *best-seller*-uri nu doar pe Dâmbovița, ci și pe malul Senei“. Informația e greșită, căci romanul **Dramele Parisului**, dacă despre el e vorba, nu e o adaptare a **Misterelor Parisului**, scrierea lui Sue, dar opera originală a lui Ponson du Terrail, începută în foileton jurnalier în 1857. În altă ordine de idei, cred că autorul ar fi trebuit să gloseze puțin și asupra construcției personajului la Caragiale, unde întâlnim cel puțin două concepții, cea substanțialistă, a modelelor psihologice, individualiste și personaliste obișnuite și cea provenind din modelele populare (mitologie, povestire, basm), nesupuse acestor modele, a ființelor în carne și oase. Ca să nu mai spun că marea absență din catalogul realizat cu rezultate remarcabile de Gelu Negrea o reprezintă personajul Naratorului (figură fragmentară a cului), atât de des de întâlnit și atât de evocativ în prozele și momentele lui Nenea Iancu. După eul care povestește în **Amintiri din copilărie**, cul propus de această estetică a brevității din Caragiale este, cronologic vorbind, al doilea mare povestitor la persoana întâi din literatura română. Recunosc însă că ar fi fost necesară, în acest caz, o nouă carte. Să închei cu un exemplu ce mi se pare aproape imbatabil în ce privește lectura în litera textului profesată de Gelu Negrea. Astfel întreaga exegeză consacrată nuvelei **Inspețiune** (care conține „cea mai misterioasă sinucidere din literatura română“), începând cu Ibrăileanu și Călinescu, se bazează pe o coniectură greșită, împotriva evidenței. Pe faptul că sinuciderea lui Anhelaghe ar fi provocată de frica terorizantă că va fi supus, a doua zi, controlului financiar. Personajul, demonstrează Negrea, nu prin vreo miraculoasă operație deductivă, ci prin simpla, necesara întoarcere la text, „habar n-are de controlul preconizat, el părăsind berăria înainte ca inspectorul din minister să le anunțe camarazilor vestea“. Teza spaimei de controlul iminent cade, lăsând locul, după părerea mea, unei angoase care vine dintr-o așteptare *sine die* care și-a pierdut obiectul.

Există, așadar, un farmec al evidențelor și el poate fi gustat din plin în lucrarea mai mult decât merituoasă a lui Gelu Negrea.

Un blazat cu geniu simpatic

FELIX NICOLAU

Uite că există și poeți înțelepți! Gelu Diaconu este unul dintre ei. A știut să-și amâne debutul până după módele din ultimul timp: beat-ul, mizerabilismul și expresionismul simbolic. Explodează acum, copt din toate punctele de vedere, cu un alert și seducător volum de Antipoeme. **Antipoeme**, probabil, pentru că sunt antilirice, antidiscursive, antilacrimogene, antiteribiliste și antiplicitisitoare.

În camera lui albastră, cetățeanul liric se retrage ca în placentă și scrie la un roman. Poemele acestui clown trist sunt jurnalul romanului niciodată terminat. Camera albastră nu este căptușită cu plută, cum era cea a lui Proust. (Are totuși termopan! Hm, ușor început de izolare fonică burgheză!). Așa că nici Jurnalul nu povestește despre vreun turn de fildeș. Avem aici orașul cu betoane, ambuteiaje și hypermarketuri. Și printre ele, acest *town-trotter*, poetul băntuit de *flash-back*-urile din tinerete, când se hârjonea în zăpadă lângă stația de autobuz, mergea la pescuit cu Diaconu Sr. ori bătea pas de defilare în cătania comunistă („am fost prea mic/ca să merg la woodstock/m-am mulțumit/cu ce mi s-a oferit/manifes-tațiile de 1 mai/cu mici/berce/și stegulețe tricolore/& 2 mai ziua tineretului/cu cenaclul flacăra și floriant pittis/fără plete”). Nostalgia după vremurile când nu era responsabil peste facturi și nu-și pierdea viața pe la stupidele interviuri de angajare este stresată de gândul că s-ar putea să debuteze prea târziu. Că a ieșit din ritmul literaturii.

Ce ciudate preocupări are omul acesta! Când toți sunt preocupați de „berea în care ne-am născut” sau, în cazul scriitorilor, de strategii de anticameră prin care să se aboneze la succes, el se plânge că nu l-a putut cumpăra pe Cărtărescu pe bonuri de masă și a trebuit să se limiteze la salam. (hai, măi Gelu, nu te întrista, nu e vorba de Llosa, totuși!). Am zis că se plânge? Inexact! O infirmă chiar cetățeanul liric: „am 43 de ani/& am avut curajul să merg mai departe/cred în sinceritate/& nu-mi plac efuziunile bombastice”). El mimează existența unui consumator onest (oare există așa ceva?), dar îl dau de gol gusturile sofisticate: „uneori împrumut cărți/biblioteca mi zâmbește/în timp ce-și aranjează fișele/cu mâinile delicate/surâde/când o întreb de unii autori/despre care n-a auzit/îi sticlesc ochii/de plăcere/mă crede un om cult”.

Umbră personismului lui O'Hara este reperabilă. Și un anecdotic inspirat de Fratele păduche al lui D. Sociu, pe de o parte, și de Paginile Elenei Vlădăreanu, pe de alta. Asta nu înscamnă că Gelu Diaconu ar fi influențat de ei! La fel de bine se poate urmări un filon cinic, mascând sentimentalismul, în genul lui Ch. Bukovski sau Leonard Cohen. Poemele diaconesti îi asimilează pe înaintași și devin cu totul altceva, mai simpatic și mai spontan. Marea lor artă este vrăjirea cititorului fără artificii, rețete și poante finale. Poeziile sunt scurte, dar alcătuiesc un continuum ce mărturisește despre viața oblojită a unui intelectual în afara lumii intelectuale (de fapt asta e romanul la care tot migălește el în camera albastră). Nimic din îndârjirea lui Ianuș împotriva patriei nesimțitoare, nimic din urletul lui Ginsberg. Rareori vine metafizica peste versuri ori comentariul din *off*. Coșmarescul nu lipsește, dar este umanizat. Faptele sunt prezentate nud, dar filmate dintr-un asemenea unghi că nu e nevoie să spui, ca la Urmanov, hai, dă și pagina asta! Poetul nu trebuie să se roage de cititor. Dacă deschizi cartea, nu te poți opri până n-o dai gata. La fel de uluitor de simplu și surprinzător este ciclul **Prăbușirea casei D.** Noul Poe, un excelent poet imobiliar, deplânge vânzarea apartamentului ce duce la destrămarea familiei. Acolo avea loc iubirea lui cu Criss (ca orice poet contemporan care se respectă, nici al nostru nu iese din casă fără muză).

Mereu atent la ce se întâmplă pe scena poetică (era să zic politică, ptui!), Gelu Diaconu preia tehnici și forme fără complexe. Își permite, însă, pentru că le umple cu un conținut numai al lui. În timp ce alții scriu despre plictisală, lehamite și „stări de căcat”, Gelu își adjudecă domeniul blazării („ospătarul mă întreabă/dacă mai doresc ceva/nu, îi spun/în general/nu-mi mai doresc nimic”). Adică o înfruntare aristocratică a capitalismului turbat. Traversează cetădinul cu căștile în urechi și se deconectează de la Queen și Pink Floyd numai de nevoie. Și cred că aici e secretul artei lui: firescul, (auto)ironia, nostalgia perplexă și un soi de reproș budist adresat lumii. Privește în jur, se miră de nebunia generală, robotizată, dă din umeri ca un boier și se acuză pe sine de inadaptable. Pe sub mustață, însă, am impresia că murmură: *par delicatesse j'ai gagné ma vie!*

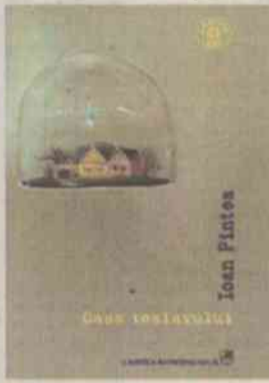
POEMELE DIN CASA TESLARULUI

ADRIAN G. ROMILA

Poezia religioasă a avut în post-modernism aceeași soartă ca mai tot ce ține de religioasă: dacă nu totală marginalizare, atunci demitizare și parodie. Și când spun „religioasă”, mă refer la categoria misticii lirice autentice, iar nu la simplele aluzii spirituale sau la vagile prelucrări biblice. Obsesia textualistă (și intertextualistă), mizerabilismul autoreferențial, egografia exhibită până la indecentă și dizolvarea metafizicii în cotidian au făcut ca orice aluzie la etajul divinității sau la experiențele legate de credință să cadă în desuet. După strălucirea prea puțin evidentă a unui Vasile Voiculescu, oblemărată după Războiul mai ales de statutul său de proscris al regimului comunist, lirica religioasă românească nu a cunoscut prea multe realizări. Două extreme au colorat literatura autohtonă în această privință. Prima e dată de Ioan Alexandru, mistic cu voie de la centru și bine infuzat de un tradiționalism adesea declamativ, redundant. A doua o constituie Daniel Turcea, prea discret ca să se impună în cercuri largi, dar străbătut de un autentic fior religios, încastrat în texte foarte originale ca metru și imaginar. Optzecismul a avut și el poezie religioasă, pierdută, însă, în vacarmul general al textelor a-metafizice, sincrone, de altfel, cu literatura din afară. Constantin Hrehor, Dumitru Ichim, Ioan Petraș, Dorin Ploscaru ar fi câțiva dintre cei care au rămas fideli mărturisitori ai Domnului, în epoca post-nietzscheeană a „morții” Lui, vestite de textele literaturii (și nu numai). Pentru o edificare sumară, recomand excelenta antologie de poezie religioasă contemporană românească apărută la Brumar, în 2006, **Adânc pe adânc**. Sacerdoțiu liric.

Ioan Pinteza face parte din categoria rară a preoților ortodocși bine integrați în lumea scriitorilor contemporani și mai ales în generația poezilor care au ceva de spus estetic, după optzecism. Cunoscut celor mai mulți ca prefațator și îngrijitor al multor ediții din operele lui Nicolae Steinhardt (de a cărui prietenie s-a bucurat), Ioan Pinteza e un intelectual complet și rafinat, cu o subțirime de comportament și de discurs ce face cinste, deopotrivă, și Bisericii pe care o slujește ca sacerdot, și tagmei scriitorilor pe care o frecventează asiduă. Autor de eseuri, de jurnal, de acatiste, director de revistă și conviv, părintele de la Bistrița reface cu succes statutul antecomunist al preoților pasionați de scris și de cultură, perceput, ca și altarul, ca locuri prin excelență ale manifestării Duhului.

Placheta **Casa teslarului** (Cartea Românească, 2009) contrastează flagrant cu lirismul dezinhăbit și mult prea teluric al poeziei de dată recentă. Poemele lui Ioan Pinteza reușesc și aici să conserve religiosul în carnea aparent lipsită de spirit a cotidianului, dovădind că referințele urbane sau haloul boem nu sunt obligatoriu refractare exprimării metaforice a credinței. Puse sub semnă voit laice (motto-uri din T.S. Eliot și Sylvia Plath, evocări ale lui Apollinaire și O. Nimigean), textele readuc simbolurile liturgice (euharistia, candela, lumânările, icoanele), personajele și scenele biblice (evangelistul Ioan, îngerii, Iisus Hristos, Raiul, Cina, Maica Domnului) și experiențele mistice (rugăciunea, împărțirea, extazul) în cadrul firesc al vieții cotidiene, păstrând aspectul sacadat, dispart și enumerativ al discursului. E ca și cum poetul ar încerca să arunce punți duhovnicești între ființe, obiecte, stări și peisaje care, altfel, nu ar avea legătură cu religiosul. Această tendință pseudo-maniheistă de a organiza realul nu ascunde vreo schemă gnostică de tip angelic-demonic, ci pur și simplu descoperă firescul existenței unei lumi în care Dumnezeu conviețuiește cu o creație care nu-L mărturisește întotdeauna („am scris / niciodată nu voi mai scrie despre îngeri / fiindcă ei se întorc asupra mea asemenea diavolilor / în ceașca aceasta cu cafea neagră am descoperit / un înger căzut / în ceașca aceasta cu cafea neagră am descoperit / un diavol sanctificat / și mi-am zis / cum stăm noi în lumină ceilalți stau în întuneric / cum stăm noi în întuneric ceilalți stau în lumină”, **înger și demon**). Apariții constante ale textelor, îngerii au exact rolul de liant între cer și pământ, între oase și aripi („îngere al ierbii îngere al ierbii / îngere al nostru păzitor / oase și reptile între sângeri / văd sub aripi dincolo de nor / cer cu oameni și pământ cu îngeri”, **îngerul ierbii**). Odată deschis drumul coborârii cerului pe pământ, poezii și inspirația (teme predilecte ale volumului) se constituie în instrumente profetice de transfigurare a cotidianului: „oh câtă grijă matemă și câtă iubire acordă poezii / cerului albastru și aerului tare și rarefiat / de deasupra oamenilor / cât de încântați sunt ei când stau pe terasă / cu o sticlă de bere în față [...] soarele stă în loc luna / «trece pe cer așa sfântă și clară» / și numai / stălpul de foc înalt și zvelt ca o ispită / ridicat dintr-o dată între ei și marea roșie / precum zidul berlinului în fața inspirației / îi mai surprinde...”, **cântec de Înviere**; „mi s-a părut deodată că am geniu că trebuie să fiu / obraznic cu metafora cu adjectivele cu vocalele / am căutat în albumul de familie / toate fotografiile în alb-negru și le-am retușat...”, toți mi-au spus: «au fost zile fierbinți, s-a căzut la datorie, au ieșit cu piepturile goale, au strigat victorie, au strigat fără violență, au murit pentru noi»). Geografiile familiare autorului devin, prin forța cuvintelor care „sunt mai aproape” și „mai grele decât pietrele”, geografii imaginare, zidite, ca și Babelul, cu superbă, până la Dumnezeu („nu-ți este dat să ieși de aici niciodată / ascmeni unei păsări fără aripi / stai lipit cu spatule de percheții orașului bistrița / și privești înapoi / veșnicia pare o piscică bătută / care s-a ghemuit peste tristețea mea / ea e de fapt ambuscada ea e de fapt quintelnicul”, **scrisoare către o. nimigean**). Maramureșul, în acest caz, nu-i nici el decât o uriașă creație sau, mai precis, cu el, Dumnezeu repetă actul genetic originar. Dumnezeu vorbește moroșan și își așază sfinții alături de nume sonore ale culturii post-moderne, așa cum sfinții înșiși se

plimbă pe deasupra satului și citează din Shakespeare: „Ioan deasupra cârdului de găște plutind / și vorbind despre apocalipsă / a danemarcă putredă miroase aici / în rânile palide strănutul zguduie creierii / mărunțindu-i între două pustii...”, **preabunul ioan**; „mă! / io căn' am fă' maramureșul, / zice Domnul / m-am răzgândit de trei ori / și abia a patra oară l-am reinventat / nu mai era lut / nu mai era piatră / nu mai era lemn / nu mai era apă / nu mai era nimic / a trebuit să deschid din nou cerurile / și direct din rai / cu tot cu botiza / cu tot cu gutăi / cu tot cu săpânța / să țap maramureșul! [...] haleluya! / cum ar spune leonard cohen / și aretha franklin / bătrânii dicci pe care îi auziți / la liturghie / is doi dintre ci / îi cheamă / mihael și gavriil...”, **țăpuritură**. Poetul pare a respecta blagiană perspectivă sofianică, tipică ortodoxiei, prin care Dumnezeu coboară protector asupra creației sale, amestecându-se cu natura lucrurilor fără a-și pierde divinitatea.

În același context sofianic, Dumnezeu e tratat în texte cu o familiaritate deconcertantă, care nu se transformă, însă, în demitizare arhezană. E vorba de aceeași continuitate între fizic și metafizic, între cer și pământ, pe care doar poezii o pot celebra. Raporturile între Dumnezeu și om se inversează, omul îl vindecă, de astă dată, pe Dumnezeu rănit de tâlharii din pilda biblică a samarineanului milostiv: „au ei poezii vii o tehnică anume / lângă ei dumnezeu se face mic / mic de tot / un omuleț acolo care se lasă dus de mână / și încântat îi urmează ascultător / până la marginile pământului / privește și El uimit / cum printr-o mișcare absolut surprinzătoare / grația lor atinge perfecțiunea”, **cântec de Înviere**; „aur și argint am pus peste rana Dumnezeului meu / în bandaje de pânză de olanda am înfașat-o / i-am picurat smirnă aloe mir de mult preț / și untdelemn plăcut mirositor / și un medicament foarte greu de găsit / în părțile noastre / adus de beduini pe cămile direct din arabia...”, **samarineanul milostiv**. Într-un alt text, cel ce a cărat crucea lui Iisus, pe drumul Golgotici, e un fel de brancardier salvator, pe care-l cheamă în ajutor un Dumnezeu infirm („tronul precum un burete fosforescent / îmbibat cu sufețele tremurătoare / e un scaun pe rotile / Cel ce Stă pe el te cheamă în ajutor / și îți spune pe nume...”, **simion cirineul**). Chiar titlul volumului e al unui poem care ascunde subtilitatea Jertfei și a Întrupării lui Hristos sub banalitatea unei topografii antropologice-rurale. „**Casa teslarului**” e locuința lui Iosif unde tatăl cioplește „lemn mântuitor”, Maria plânge sub cruce copilul mort, prins în piroane, se aud „plângând fierăstraie” și „focul nu mai arde-n cămin”, dar, de fapt, casa se ridică la cer, mormântul se deschide, iar copilul, „tată” și „fiu”, totodată, se arată a fi viu pentru totdeauna. La fel, într-un poem despre euharistie, teologia găsește o formă originală de a-și exprima conținutul altfel paradoxal. În vinul și sângele împărțășaniei se află toate dimensiunile trăirii umane și ale lumii, în general: „ție îți face semn să porcești / călcând hotărât peste ape / spre El / tot grăul Țării făgăduite / și tot vinul Carmelului / sunt înaintea ta / bogăția ta / moștenirea ta / aurul argintul diamantele / pietrele prețioase / podoabele reginei din saba / apa aerul pământul cerul / sângele carnea / suferința bucuria / toate / absolut toate sunt aici / în firimitura aceasta de pâine / în picătura aceasta de vin”. Există poemele părintelui Ioan Pinteza o latură apofatică a lucrurilor, care își revelează sensurile eschatologice doar în forma dialogului direct dintre oameni, dintre oameni și lume și dintre Dumnezeu și persoana ficcării. Nimic nu e ce pare a fi, totul are o prelungire „dincolo”, totul participă la liturghia universală și orice are legătură cu orice, sub auspiciile unui Dumnezeu învecinat. Îi rămâne poeziei s-o spună și poetului-profet s-o vestească.

Aș remarca, poate nu în ultimul rând, accentele mistice ale unora dintre texte, care surprind fie prin lapidaritatea și simplitatea formulării, fie prin muzicalitatea incantatorie. Nu sunt dese în lirica românească pasajele mistice la poezii religioși și lucrul merită evidențiat (am amintit mai sus de Vasile Voiculescu și Daniel Turcea, doi dintre „clasicii” genului). Reușita unor asemenea versuri ține de capacitatea de a folosi lingvistic instrumentarul imaginat al experienței de acest tip, de autenticitatea trăirii sau măcar de o cunoaștere a ei, fie și pur intelectuală. Exemplific prin două fragmente, deși cred că mai sunt câteva în volum ce ar putea fi calificate astfel. În cântecul lui simion cirineul avem o excelentă definiție a ascensiunii la cer, care presupune obligatoriu o cădere prealabilă, o cochetare cu păcatul: „edenului trebuie să cazi trebuie să te prăbușești / ca să poți urca vindecat prin vămile Domnului”. Celălalt text, o rugăciune. **scară la cer**, suportă o citare integrală pentru frumusețea eufonică, tensiunea spirituală și densitatea simbolică: „cândva am văzut aerul lichefiat / scurs pe nisip în pustiu. inorog. / un trăsnet big bang răsturnat / pe Tine te laud și Ție mă rog. // un munte de urcat. o / scară către tine aurită împărăția cerurilor Tale o, / crede-mă demult a fost zărită. // e muzica. văzduhul se retrage / sub firul ierbii. cândva izbucnește de-aici lumina care se sustrage / acum când lumea noastră s topește”. Prin asemenea texte, lirica religioasă de oriunde atinge forța duhovnicească și adâncimea din cuvintele marilor trăitori: sfinți creștini.

Jonglând cu un bagaj lexical sonor, luat fie din vocabularul biblic („filacterii”, „kca”), fie din cel regional („ocoliș”, „sânziană”, „cariu”, „rodovică”) sau din cel ortodox popular („limonariu”, „sinaxariu”), poemele lui Ioan Pinteza redau fior autentic religios unei literaturi sufocate de minimalisme. O fă „pre limba” post-moderniștilor intertextuali și beatnici, dar cu năvitatea perfect trucată a unui iconar maramureșan și cu siguranța stilistică a antrenamentului liric îndelungat. În „**casa teslarului**”, în viziunea părintelui Ioan, lui Iisus Ț stă perfect în străie poem, și ca „tată”, și ca „fiu”.

A trăi adevărat pentru a muri frumos

RADU ALDULESCU

Cineva spunea că civilizația fără cultură e moarte – lumea contemporană pare să fi atins un punct terminus al acestei stări de fapt, prevalându-se de înlesnirile și binefacerea a ceea ce poartă numele generic de progres tehnic, care atrage după sine, în vidul lăsat, un nou soi de cultură, o cultură fără spirit, care-i mai mult decât moarte. La temelia tuturor crizelor de azi, mai mult sau mai puțin subtile sau evidente, mai mult sau mai puțin proclamate sau inventate în scopuri manipulatorii, de natură economică, politică, instituțională etc., stă o criză atroce a spiritului, îndeobște ignorată.

Asceza, smerenia, devenirea întru spirit-îndumnezeirea, stilul de viață absolut admirabil al călugărilor din Egiptul de Jos din secolele IV și V, așa cum reies din cea mai importantă carte după Biblie, Patericul, în traducerea recentă a lui Cristian Bădiliță, cu introducere și prezentări datorate aceluiași, par să aibă drept scop explicit afirmarea dorinței de a imita, mergând parcă împotriva curgerii vremurilor actuale. În ce măsură ar putea să influențeze acest manual al celor care tînjesc după viață cerească, cât de diferită față de lumea actuală era lumea sfinților părinți din pustie, ar da seamă, la o adică, alternativa propusă de un mare romancier și spirit vizionar, care spunea că mileniul trei va fi religios sau nu va mai fi deloc. Începutul acestui mileniu înclină în mod evident spre cea de-a doua variantă a alternativei, lăsînd loc speranței

că urmează traseul unui recul-răsturnare-cataclism, care va propulsa neașteptat-spectaculos lumea spre prima variantă. Sunt simple presupuneri menite să ne țină la o distanță rezonabilă de păcatul deznădejdiei. Cert e că între omul recent, modern sau postmodern (termen fără concept al unei păcăleli-păcătoșenii de ultimă oră, de repervertire a omului făcut cîndva după chipul și asemănarea lui Dumnezeu), și Dumnezeu există acum un zid de crime-minciuni-păcate de toată mîna, înălțat și consolidat mai cu seamă în ultimii optzeci și ceva de ani. Nici cînd omul n-a provocat mai multă moarte și suferință semenului său ca în acest interval preapocaliptic punctat de evenimente-convulsii-catastrofe sociale, precum revoluția bolșevică, două războaie mondiale, gulag, holocaust, război rece, terorism, globalism, recesiune etc. Sunt tot atîtea semne ale sfîrșitului, pe care le-am înțelege mai bine aplecîndu-ne asupra apoteogmelor sfinților părinți din pustiu.

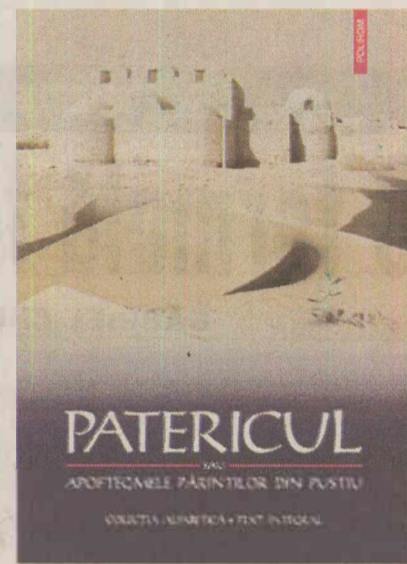
„Se povestea despre avva Sisoe că atunci cînd era aproape de sfîrșit, iar părinții stăteau în jurul său, fața i-a strălucit ca soarele. Zice: Iată, a venit avva Antonie. Peste puțin timp zice din nou: Iată, a venit corul apostolilor. Atunci strălucirea feței lui s-a dublat. Dintr-o dată părea că vorbește cu cineva. Bătrîni i-au iscodit: Cu cine vorbești, părinte? El a zis: Au venit îngerii să mă ia și-i rog să-mi mai îngăduie să mă

pocăiesc puțin. Bătrîni îi zic: Dar nu-ți trebuie nici o pocăință, părinte. Bătrînul le zice: Drept să vă spun nu știu dacă am început vreodată. Atunci și-au dat seama că atinsese desăvîrșirea. Apoi fața sa a devenit ca soarele și toți s-au cutremurat. El spune: Priviți, a venit Domnul și zice: Duceți vasul ales al pustiului! Îndată și-a dat suflarea, devenind ca un fulger, iar toată încăperea s-a umplut de bună mireasmă.”

Un alt soi de sfîrșit, care-i de fapt început-renaștere-mîntuire, pare să se situeze la polul opus sfîrșitului sugerat de evoluția lumii contemporane, indicînd o cale de salvare prin alegerea unei alternative dintre cele înfățișate mai sus, aflate altminteri într-o permanentă înfruntare-încețare. Tot din Pateric aflăm lucruri importante, care privesc această înfruntare aflată mereu la limită: diavolul are aproape aceleași calități ca ale sfîntului – e la fel de puternic, inteligent și plin de cunoaștere. El poate conduce lumea prin aceste atribute luînd o sumedenie de înfățișări. Ceea ce-i lipsește și este în ultimă instanță un atu al sfîntului asupra sa este smerenia, un atribut extrem de rar, ca și inexistent în lumea de azi.

„Un frate l-a întrebat pe avva Sisoe: Ce să fac? El îi zice: Lucrul pe care-l cauți este tăcerea lungă și smerenia. Căci este scris: Fericiți cei ce stăruiesc în smerenie! Așa poți rezista.”

Simbolurile și însemnele acestui veac

ne duc într-o cu totul altă direcție, pe care cel căutînd tăcerea lungă și smerenia ar socoti-o a pierzaniei, nu fără întoarcere, fiindcă oricui îi e dată mîntuirea prin faptele vieții sale și prin felul cum îl găsește moartea.

Importanța Patericului rezidă mai ales în capacitatea lui de a te pregăti pentru moarte. Vezi scena aceea cu avva Sisoe așteptîndu-și sfîrșitul, care unui uns cu alifiiile mentalităților epocii actuale i-ar părea un soi de fantasmagorie frizînd ridicolul. Fiecare din sfinții părinți este un exemplu de viață adevărată, precedînd o moarte frumoasă, însoțită în permanență de exemple ale simplității și nobleții sufletești. Personajele acestei cărți de căpătii sunt prin calitățile lor mai mult decât niște simple modele ascetice-campioni ai rugăciunii și postului. Ele ne reamintesc, așa cum foarte exact constată Cristian Bădiliță în prefață, că Dumnezeu ne-a făcut pe toți, la origine, oameni cu aripi de foc (sfinți) după chipul și asemănarea Sa.

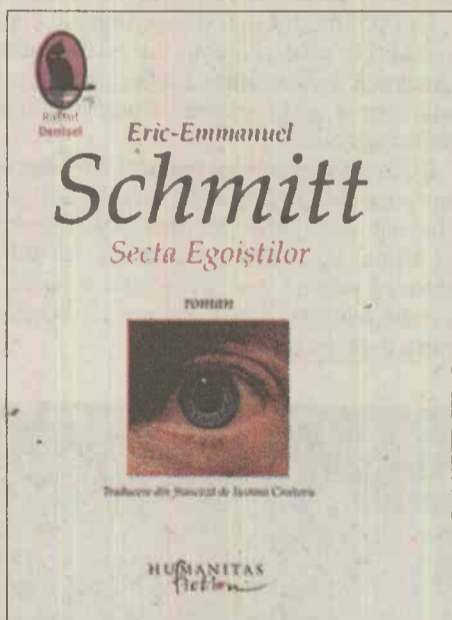
Ego pentru umanitate

OVIDIU FLOREA

ie călătoria eroului aflat în căutarea unui presupus filozof de la care a început totul. Până și intriga e oarecum recurentă, deoarece la final eroul descoperă că aparține unei serii de eroi identici cu el, ce apar mereu o dată la cincizeci de ani pentru a îmbogăți legenda lui Gaspard Langenhaert, prezumtivul filozof olandez, cu câte-o lucrare literară. Astfel personajul misterios, apare mai întâi ca salonard în Paris, apoi ca îndrăgostit furtunos și morbid, iar în final geniu ascet, ce trece granița fără de întoarcere între excentricitate și nebunie. Când îi este adus la cunoștință că acest Langenhaert este defapt un spectru al unei atitudini sau sistem de idei, protagonistul, Gérard Lagueret, se trezește parcă dintr-un vis metempsihotic și realizează că se află într-un cerc vicios, în care el, ca cercetător, devine propriul obiect de studiu, propriul personaj. Se află în reflecția nesfârșită a unei oglinzi în altă oglindă paralelă. Circularitatea e accentuată și de faptul că narațiunea este la persoana întâi, cu toate că naratorul ar putea fi oricine. Obsesia cercetării sale îi deschide o poartă către un hiperspațiu livresc, o lume ocultă, cu care cocheta de mult timp, precum eroul din Eyes wide shut. Această lume este defapt una interioară, susținută de doctrina egoistă, ce afirmă că există un singur om pe lume, restul oamenilor fiind doar nălciri ale imaginației sale, și că îi poate face oricînd să dispară. Fantomaticul Langenhaert se considera acest unic ins, ce nu putea ieși din el însuși pentru că lumea nu există prin sine, ci doar prin el. Deci viața e propriul lui vis, iar concomitent, el e singura realitate. Ridiculitatea și bizareria acestei concepții îi urmărește pe toți cei care încearcă să o teoretizeze, de-a lungul timpului, legându-i, epocal, într-un fel de cult sau sectă și transformându-i în adepții involuntari ai unei pseudodogme ce pare să stea la baza umanității.

Romanul este astfel, o metapovestire axată pe un singur plan, dar cu planuri subsidiare acestuia. Nu e ca la Kafka, un labirint, ci mai degrabă o travee cu mai multe portaluri pe lateral. Conținutul unei lucrări artistice trebuie să se întrevadă în fiecare moment al formei, precum pixelii pe un display. Forma este, așadar, translucidă. Dar dacă postmodernismul nu are reguli, atunci sigur nu o va respecta nici pe aceasta. Postmodernul își stabilește propriile reguli pentru ce va fi fost făcut și este un obiect prin care se invocă impozibilitatea în prezentarea însăși. Dar pentru că aceste reguli apar după finalizarea operei, ca o consecință a ei, textul în sine, e scris mult prea devreme. Paradoxul viitorului anterior pare să se aplice și romanului Secta Egoiștilor, pe de o parte din privința poveștilor, ce se completează și reactualizează la infinit, iar pe de altă parte, epicentrul personajului misterios. Acesta apare și reapare la intervale exacte de timp, ca și când totul ar fi fost stabilit dinainte. Tocmai spectralitatea lui e cea care contribuie la firul narativ, modificându-l. Cu toate că sunt doar livești, aparițiile sale au rol de reset aparent al legendei, adică flash-backuri în conștiința istorică a umanității. Gaspard, personajul misterios, se află sub efectul de vizieră, la fel ca fantoma din Hamlet, de aceea e șters din orice document oficial, el fiind condus de alte forțe, independente isoriei.

Deși traducerea e deficitară (se folosesc termeni perimați: „caldarâm”, „plămădit”, „slobozie”), iar rezumatul de pe ultima copertă e mai mult decât facil, nu trebuie să fim opriți de nici un impediment în lectura unei cărți mitice. Când prin înlănțuirea lecturilor ajungem la o verigă singuratică, e bine să ne putem detașa de tumultul pleiadelor, pentru a putea respira aerul unui nou început.

Există un gen de cărți care pot fi oricînd luate la o parte de restul literaturii sau istoriei literaturii, și oricînd vor suna la fel de ancestral și de fundamental. În mod indiscernabil, trezesc în cititor sentimentul că ar fi independente, autarhice, lucru pe care restul lucrărilor nu o fac. Asta nu înseamnă că restul ar fi cancan, ci doar că există un lanț eonic între opere și public, și că unele verigi se sustrag din acesta. Unele verigi sunt singuratic. Unele verigi le sunt atașate nume precum William Golding sau Anthony Burgess, iar ficțiunile ce survoază în jurul lor îi protejează de spectrele mondenității. O verigă nouă și insolită se intitulează Secta Egoiștilor, ar la attach e trecut Eric-Emmanuel Schmitt, un nume lespre care se aude din ce în ce mai mult (romancier și dramaturg de renume în literatura franceză contemporană, pe care, însă, o depășește cu mult).

Secta Egoiștilor e un roman ce se sustrage înlănțuirii iterare prin ficțiunea sa sui generis. Nu prezice, ci letașează. E un fel de împăratul muștelor, dar urban și ivresc, hiperlivresc, mai bine zis. Atitudinea egoistă iscursă în fiecare om, e teoretizată într-un sistem filozofic și prezentată sub forma unei povești cu ramă. Defapt cu mai multe rame, cu rame recurente, ce bântu-

PUZZLE

O formulă fericită

GABRIEL CHIFU

Toamna trecută, alături de câțiva poeți și artiști plastici, am participat la un „desant” de poezie și plastică la Viterbo, în Italia. A fost un reușit proiect cultural inițiat de Biblioteca din Bistrița și coordonat de Olimpia Pop, directoarea acestei instituții. Atunci am descoperit, cu plăcută surpriză, lucrările de artă vizuală din ciclul **Căpițelor** ale Angelei Roman-Popescu.

Convins de știința bistrițenilor de a organiza manifestări literare și artistice de calitate, în vara aceasta am „recidivat”, luând parte la o reuniune culturală desfășurată, de data aceasta, la Bistrița. Manifestarea recentă a cuprins ediția a doua a unui maraton de poezie (prilej să revăd vechi prieteni - Adrian Popescu, Ștefan Damian, Lucian Vasiliu, Dumitru Chioaru, Ion Mureșan, George Vulturescu, dar și să cunosc ori să ascult câțiva tineri poeți, cum ar fi Dan Coman sau Gelu Vlașin și Bogdan G. Stoian ...), apoi un ciclu de remarcabile conferințe (variațiuni pe o temă dată - pledoarii în favoarea lecturii -, susținute la biblioteca din oraș de Ștefan Damian, Aurel Rău, între alții) și, în fine, vernisajul unei expoziții a Angelei Roman-Popescu (tot din ciclul **Căpițelor**). Autorii evenimentului de la Bistrița: Mircea Măluț și, iarăși, Olimpia Pop, care merită toate laudele pentru talentul lor de a anima cultural locul.

La Bistrița, impresia favorabilă de la început despre lucrările Angelei Roman-Popescu mi s-a confirmat. Mărturisesc că sunt cucerit de arta sa din acest ciclu al **Căpițelor**. Și am să încerc să explic aici ce anume îmi provoacă această stare specială de satisfacție a privirii. Avem de-a face cu colaj textil & broderie - o lume din petice, ar putea să exclame cineva grăbit. Nu sunt materiale scumpe, sunt materiale la îndemâna oricui, ar mai putea constata același observator nu tocmai inițiat. Și nu ar avea el dreptate în remarcile sale? Ba da, însă tocmai aici se produce micul miracol de care sunt capabili artiștii adevărați: lumea aceasta din petice, din materiale comune se metamorfozează în ceva care are coerență, are viață, are materialitate și răspândește lumină.

Cred că Angela Roman-Popescu a descoperit o formulă fericită. Intuiția, simțul artistic înăscut, inspirația (de fapt, toate - pseudonime pentru același element de ordinul inefabilului...) vor fi ajutat-o să ajungă aici: nu știu, mă mulțumesc să înregistrez reușita, faptul ca atare. Căpița, forma fundamentală pe care artista o interpretează plastic e o formă regăsită în natură, o formă întâlnită în satele noastre, o formă care populează copilăria multora dintre noi, probabil și copilăria artistei. Cu alte cuvinte, căpița are concretețe, vine din amintire și relația artistei cu ea este o relație explicată prin nostalgie, nostalgia după un tărâm mirific, pierdut. Acesta este un prim nivel al percepției. Iar din el provine al doilea nivel al percepției: de data aceasta, căpița e privită ca o formă abstractă, ca o întrupare a idealității, una din acele forme din închipuirea noastră care ne pot obseda o viață, care pot rezuma visul nostru despre perfecțiune. Imaginarul nostru colectiv este bântuit de asemenea forme capabile să echivaleze idealitatea. Se cunoaște cubul ca formă desăvârșită sub care Ioan, în Apocalipsa, închipuie noul Ierusalim, cetatea coborâtă din cer, cetatea care „n-are nevoie nici de soare, nici de lună, ca s-o lumineze, căci o luminează slava lui Dumnezeu...”. Se cunosc, apoi, clepsidra, cea care cuprinde în ea scurgerea timpului, și corpul romboedric, cel care cuprinde în el pulsația (ori, altfel spus, cel care cuprinde în el viața însăși, cu bătăile inimii) - ambele transformate de Brâncuși în marcă personală. În lucrările plastice ale Angelei Roman-Popescu, iată, întâlnim o formă mult mai „umilă”, căpița - care ce-ar fi? O turlă de biserică, un zăgurat rotunjit, o blândă piramidă, partea de sus a unei sinusoide; sau, pur și simplu, un corp îndreptat spre înălțimi, care, în verticalitatea lui liniștită, așteaptă lumina și care primește, adună, păstrează și ne înapoiază lumina.

Dacă e să rămânem în cheie strict realistă, căpițele sunt surprinse în toate anotimpurile anului, derulându-se o întreagă istorie plastică a lor: de la prospețimea verde pe care o au primăvara, până la bogăția auriferă din miezul verii, iar de aici până la greutatea parcă de aramă topită a toamnei și, în fine, până la târzia sărăcie cromatică și la melancolia hibernală.

De fapt, căpițele acestea reprezintă niște memorabile exerciții de lumină: culorile lor schimbătoare sunt totuna cu diferitele vârste și stări ale luminii. Expresie a nostalgiei după un paradis copilăros, totodată vis, proiecție mentală a idealității, căpițele create de Angela Roman-Popescu pot fi înțelese și ca un fel de aparat dublu - de memorat, de stocat lumina, dar și de produs lumină.

Eminescu, puterea minorului

BOGDAN GHIU

Unul dintre semnele cele mai sigure ale neieșirii din minorat îl constituie obsesia nu a puterii, ci a dominației (catalogată deja cultural ca „manie a grandorii”).

Numai sclavii și servitorii nesloboziți se poartă ciocoiește, adică așa cum se poartă, cu ifose, cam tot ce se pretinde, la noi, putere și elită.

Fugind să-și abandoneze statutul istoric minor, secundar nedepășit, de care îi este rușine, cultura română nu face decât să-și piardă puterea specifică: puterea minorului. Rămâne suspendată: a plecat, dar nu a ajuns; și nu numai că nu mai poate, dar nici măcar nu mai vrea să se întoarcă. Originile care îi defineau energetic statutul sunt cultivate acum de la distanță, cu distanță, ca niște simple ornamente moarte, care au încetat să mai dea putere.

Dacă ne-am accepta minoratul, am fi puternici într-un mod ireductibil. În puținele momente când ne-am acceptat ca minori, am fost puternici și tocmai așa am învins. Ne-am grăbit, de fapt, să învingem, să ne declarăm victoria. O victorie asupra nouă înșine.

Una dintre marile erori „strategice” ale culturii române o constituie transformarea lui Eminescu (ca simbol totalizator) în maestru, adică într-un model sufocant, în dominație, în supremație. Eminescu n-a fost nicio clipă așa ceva. Eminescu a fost un mare minor, un întârziat, un ultim. Eminescu nu este și nu poate fi Goethe. Pentru simplul motiv că nu activează într-o cultură mare, dominantă, care este și o cultură a puterii.

Fantasmarea lui Eminescu ca putere, la putere, ca dominant prin care noi înșine ne rezolvăm comod, în efigie, setea leneșă de dominație, fuga de sclavia în care, de fapt, n-am încetat niciun moment să trăim, îl privează pe Eminescu, adică cultura română, adică pe noi înșine, în mod „suplementar”, ca proteză simbolică, de puterea specifică și, tocmai, inepuizabilă, a minorului, a dominatului.

A ajunge la putere, a ajunge să fii dominant înseamnă a-și consuma puterea, a o exercita, deci a și-o pierde: a iradia putere. Minorul nu-și pierde, cel puțin teoretic, adică atâta timp cât nu-și trădează condiția, niciodată puterea, forța, care, suprem economic, se hrănește din celălalt, pe socoteala celui puternic, preocupat să-l mențină pe cel supus în stare de minorat, în afara puterii.

„Masterizarea” (pasteurizarea) suprem minoru-

lui Eminescu, ca simbol al valorilor în care am ales să ne recunoaștem, transformarea lui, dintr-un dominat marginal coroziv, subversiv, revoluționar, într-un fals dominant, într-un fals maestru, adică, fără voia lui, într-un impostor, după chipul și asemănarea noastră, este nu numai o crimă și o cruzime culturală, ci și o imbecilitate, o prostie, o enormă eroare de calcul patriotică. Ne furăm căciula crezând că o putem transforma în coroană Împăratului Lumii.

Eminescu nu este puternic și extrem de interesant decât ca minor. Încoronându-l, noi îl legăm fedeleș. Îl urâm, de fapt, pe Eminescu, cel mai adesea

slăvinduo-l, pentru că lui Eminescu îi plăcea să muncească, pentru că prefera să trudească, iar noi, mai presus de orice, urâm munca, truda.

L-am transformat pe Eminescu în Marele Preot al cultului nemuncii (orice cult, orice religie tocmai nemunca având-o ca valoare supremă, tocmai fugă de muncă însemnând).

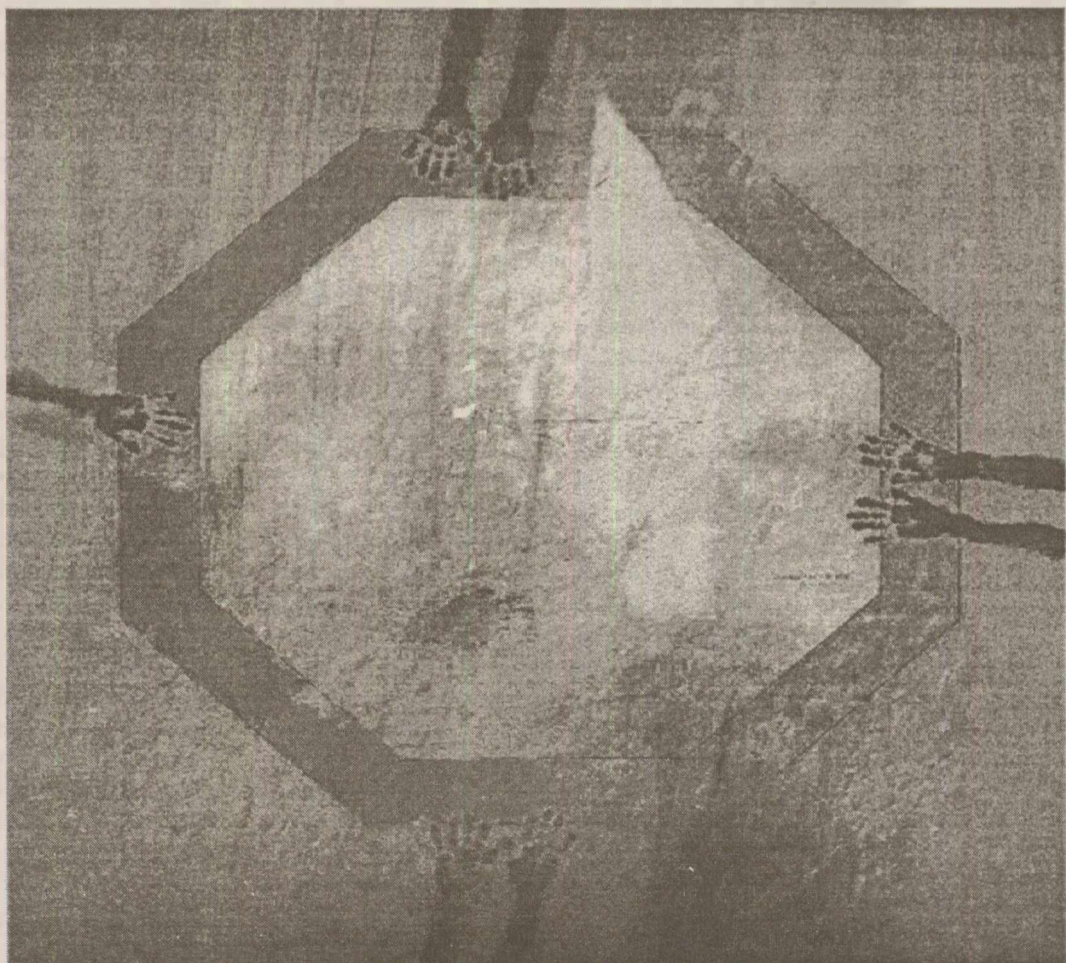
Eminescu nu trebuie adus niciodată la putere. Eminescu trebuie ferit în primul rând de preoți, de stăpânii șmecheri, creatori de trucuri exclusiv din puturoșenie, din ura de muncă (și față de cei care muncesc).

Poate că, în primul rând, cultura română ar trebui să redefinească eminescianismul, care este, mai presus de orice, un mare materialism, adică un mare productivism, un „laburism”. Tipul, inexistent, al vagabondului-muncitor, de exemplu, sau al nebunului-ziarist, ar trebui, cultural, atestate și brevetate global-cultural, altfel spus, canonizate ca umanitate posibilă în pantenonul sfinților culturali (creatori de umanitate: orice mare creator este, în primul rând, un creator de tipologie umană eroică, titanică, de supra-umanitate, un potențializator al umanului), pornindu-se tocmai de la Eminescu.

Din păcate, tot mai des se impune constatarea că n-ai cu cine. Nimeni nu vrea, cultural, să muncească în România. Toată lumea e șmecheră, toată lumea e la putere. Boier eu, boier tu... Intelectuali adică.

Și, în măsura acestei realități, Eminescu este un contra-model care trebuie, mai presus de orice, deformat, desfigurat. Suntem anti-eminescieni nu din rațiuni de istorie a literaturii, de stil liric, ci pentru că suntem mai „poeți” decât poetul. Pentru că nu ne folosim resursele expresiv-creatoare decât pentru a ne minți.

POLITICA LUI BARTLEBY

REVENIND LA DISCUȚII

Spre deosebire de mulți pesimiști care s-au pripit să constate carența istoriografiei noastre literare în perioada de după Eliberare (dec. 89) alarmați de spiritul negativist al tinerilor care preconizau anularea unui întreg trecut, eu n-am ignorat partea bună a lucrurilor, eforturile și realizărilor în acest sens, care nu au lipsit. Dar nici nu am trecut cu vederea dificultățile, care, parcă, au crescut și mai mult pe măsura trecerii timpului, iar „materia“ de identificat, clasat și valorizat a sporit amețitor. Cea maximă este fenomenul de ruptură pe care istoriografia în unanimitate sunt obligați să-l constate în vara târzie a lui 1947, când forțele de ocupație rusești, zise sovietice suprimaseră orice opoziție și vor impune în final un nou regim politic, după planurile aduse de la Kremlin, dar nu aplicate imediat, ci doar amânate în cei trei ani de relativă libertate.

Ceea ce s-a întâmplat atunci a fost un fapt fără precedent în istoria noastră modernă, indiferent de ceea ce înainte fusese eronat sau blamabil; schimbarea s-a comis într-un cadru opresiv general din care nu lipsea cultura, limba autohtonă și, nu în ultimul rând, literatura ca un mijloc eminent al propagandei. Practic vorbind, începea o nouă eră și cel mai simplu lucru ar fi ca istoria literară în comunism care ar înfățișa-o să înceapă cu acel moment de ruptură.

...Desigur, ținându-se seama de unele circumstanțe, de scriitorii dispuși să se aservească, de cei care ridicau pretenții că au luptat și în trecut pentru idealurile comuniste, măcar în parte, devenite acum ale „lumii noi“, în fine, de dorința noului regim de a-și asocia măcar temporar, oportunist, „tovarăși de drum“. Partidul comunist era, așa cum se și declara, o formație politică și încerca să-și marcheze toate acțiunile prin factorul politic; numai că acesta nu lipsise nici înainte în desfășurarea de mai bine de o sută de ani a literaturii române. Mai ales, nu lipsise în deceniul de tranziție (febr. 1938 – dec. 1947) care cuprindea și războiul cu restricțiile lui, cu înăsprirea cenzurii și încercarea de a supune literatura propagandei „naționale“. Deceniul acesta, poate, perioada cea mai dramatică și mai confuză din întreaga literatură română, căci s-a desfășurat pe seama unor oameni care păstraseră reflexele lor de cetățeni liberi, chiar dacă mai înainte profitaseră de „dezmațul“ caracteristic democrației, iar alții, care visau la „ordine“, nu-i regretau dispariția.

În acest răstimp, corespunzător și adolescenței mele, se cuprinde și generația războiului, una care însă se definește mai curând după 1945, sfârșitul marii conflagrații; dar și atunci, ca și în anii de mai înainte, cu toate restricțiile, proliferază revistele mici și grupările de scriitori de mică anvergură, foarte categorice în a-și exprima un crez. Or, tipul acesta de publicație, care mai mult a marcat o atitudine decât a adus vreo contribuție valoroasă prin ceea ce a publicat, atrage mult pe istoriografi. (Călinescu însuși face din *Jurnalul literar*, scos de el la Iași în 1939, un capitol final al *Istoriei...* sale; el a grupat tineri învățăcei universitari G. Ivașcu, Al. Piru, Adrian Marino, Gh. Mărgărit, Sanda Popescu, Eug. Coșeriu, fiind măcar o merituoasă acțiune cel puțin de însemnătate locală.

Revistele de acest tip sunt, desigur, momente estetice și istorice de alt tip decât venerabilele publicații longevive: *Convorbiri literare*, *Viața românească*, *Gândirea* (în fond, *Sburătorul* a fost o apariție efemeră și același lucru îl putem spune și despre *Sămănătorul* și *Lucafărul* sub direcția lui Oct. Goga, Al. Ciura, apoi *Ralende* sau *Albatros*, revista studențească a lui Geo Dumitrescu, sau *Revista cercului literar de la Sibiu*.)

O revistă cu apariție îndelungată își schimbă în mod fatal profilul, dacă nu prin altceva, prin aderenții ulteriori, mai ales a tinerilor. *Convorbirile literare*, *Viața Românească*, *Gândirea* sunt în această situație (dizidentul convorbirist M. Dragomirescu a scos o revistă proprie, *Convorbiri* (1907), apoi *Convorbiri critice* (1908-1910), asigurându-și și colaborarea unor tineri, în frunte cu E. Lovinescu, care a ridicat-o, literaricește vorbind, peste publicația matcă. Revistele mari, indiferent de programele sau declarațiile reiterate de „directive“, sunt de fapt niște magazine literare sau culturale, căci pentru a-și umple paginile, sunt silit să publice chiar fără plăcere ceea ce li se oferă de pe piața literară, mai ales de tinerii avizi de notorietate și stăruitori.

În schimb, revistele de avangardă, din care au apărut în cel mai bun caz câteva numere, sunt totdeauna pe cât de categorice în afirmarea de programe pe cât de efemere, H.P., *Punct*, eventual neverosimila revistă *Muci* a lui Aurel Baranga se văd citate în istoriile literare, deși nu le-a citit aproape nimeni (*Contemporanul* lui I. Vinea face deja o excepție, fiind mai longevivă, dar cu prețul de a-și schimba în același timp tacit programul sau măcar profilul (1922-1932).

Acum, îndată după Eliberare și în perioada de optimism de câțiva ani, au apărut o puzderie de publicații; ziarele și-au pus la dispoziție coloanele; toate orientările politice, chiar dacă înclinau spre conservatorism au promovat „noul“ pentru a și-l face aliat și a întreține un echivoc. Deși păreau un

rod al „revoluției“, ele s-au dovedit măcar lipsite de fantezie, deoarece au preluat titlul unor vechi publicații, sperând că le va aduce și o virtute (în fond, retrogradă): prestigiu; *Literatorul* și *Gândirea*, *Litere* și *Jurnalul literar* sunt în această situație. (Un caz special, care poate fi doar de megalomanie, este revista lunară *Contemporanul* – Ideea europeană a lui N. Breban, ceea ce te lasă să crezi că personajul a acționat la botez sub imperiul mentalității totalitare din comunism, nu după cea a diversității din noua lume în care am pășit și în care unii văd doar haos și incoerență. Mulțimea de manifestări voit independente face imposibilă periodizarea pe generații sau gruparea câte uneia în jurul unei reviste.

În ultimii cincisprezece ani s-au petrecut unele evenimente comparabile cu ceea ce era în interbelic – de fapt, și mai înainte de primul război mondial, dar cu unele deosebiri ce nu pot fi nesocotite. De pildă, atunci a apărut o generație de critici și esești pe care eu i-am numit lovinescieni, căci au știut să extragă maximum de profit din experiența doar în parte izbutită a autorului *Istoriei literaturii române contemporane*, Șerban Cioculescu, Pompiliu Constantinescu, Vladimir Streinu, dar și ceva mai vârstnicii T. Vianu, M. Ralea, G. Călinescu au atins maturitatea (la vârsta de 40 de ani) într-un moment în care literatura noastră se îmbogățise considerabil, iar ei câștigaseră o perspectivă de ansamblu care sporea treptat și aproape că invita pe criticii actualității să treacă la istoria literară.

(Rămâne un fapt curios că tocmai Perpessicius, cel mai vârstnic dintre ei și cel mai activ critic de întâmpinare, nu a schițat măcar ideea unei istorii literare. Poet considerabil, de vocație recunoscută încă de la debut, el a practicat o critică de bunăvoință și de petrecere voluptuoasă, de disocieri și fine ironii pe care va izbuti s-o continue și în comunism și să nu o trădeze nici în ultima clipă a unei vieți în care numai slăbirea și apoi pierderea vederii i-au fost adversari. Singurul critic care l-a depășit prin norocoasa longevitate, prin puterea de muncă și luciditate a fost Șerban Cioculescu, dar acesta nu s-a putut ocupa de noile apariții, după ce a revenit în presă; s-a refugiat și el în istoria literară, dar mai ales în memorialistică, în acest ultim domeniu câștigându-și admiratori nici măcar de el prevăzuți.)

Într-un moment în care ne-am cucerit din nou libertatea, ba chiar într-un mod nesperat de simplu și de total, am scris despre asemuirile noii situații cu ceea ce fusese înainte de comunism, dar și asupra marilor deosebiri: regimul prăbușit în dec. 89 ne-a lăsat ca moștenire nu numai o mentalitate deformată, incompatibilă cu criticismul revenit firesc, dar și o întreagă literatură care și-a avut importanța ei, dar, și mai rar, valoarea indiscutabilă și o anumită reputație care se păstrează și azi.

Se vede (și eu am ținut seama în toate numeroasele mele intervenții) că istoria literară e altceva decât semnalarea rapidă, promptă, a noilor apariții, eventual înșirate mai apoi în volume comparate în care ele să fie dispuse în ordine cronologică. Diaconia domină, cu toate efectele ei, toată epoca îndelungă și foarte contradictorie a comunismului. Și chiar dacă unii pot pune mental între paranteze tot ce s-a întâmplat atunci în afara artei, pentru a reține doar ceea ce rezistă, istoria literară scrisă la atâția ani după evenimente nu se poate rezuma la suprimarea unor paranteze.

Marian Popa, cel mai important istoriograf al literaturii române sub comunism, a fost și un critic de întâmpinare dintre cei mai acuti și mai apreciați, chiar dacă nu și simpatizați. Trecând la *Istorie*, el s-a vădit deficitar în unele privințe, dar mai ales în ultimele capitole ale enormului său op, în care nu mai are un vizibil contact direct de cronicar cu scriitorii noi apăruți, dar și, fapt mai grav, cu cei mai vârstnici care, supraviețuind, au dat opere care pretind altă evaluare. Iar fenomenul istoric de ruptură decembrie 1989 nu poate fi redus la un punct și virgulă, după care să trecem mai departe...

Sustinatorul acestei ultime variante de abordare este, așa cum se știe, Eugen Simion, care, cu o energie demnă de cauze mai bune, o impune numerosului său grup de învățăcei în subordine. Așa, el a reluat recent compartimentarea pe „generații“ care se păstrează în mod firesc, deoarece a fost folosită (fără consecvență, dar cu un anume succes) de G. Călinescu. Eu o consider improprie în noile condiții ale unui istoriograf care ar lucra în A.D. 2009, când pulverizarea tabloului literar distruge gruparea pe vârste transgresând geografia țării noastre prea strâmtă.

Dar Eugen Simion vorbește de o generație „criterionistă“ în care pare a avea în vedere pe cea a „trăiriștilor“ (existențialiștii noștri, mai curând anarhiști, dar și gidieni, cu totul în afara așa-zisei avangarde și deci a suprarealismului). Or, *Criterion* gruparea și apoi revista sunt opera lui Petru Comarnescu, decăzut în viziunea unora mult mai tineri la rangul de simplu regizor, eventual manager. El a conceput totul după modelul american ca o acțiune diversificată: conferințe, expoziții de artă plastică, spectacole de recitări și de

dans. Conferințele, rămânând parțial pe hârtie, sunt cele mai cunoscute; ca orator foarte apreciat s-a remarcat Mircea Vulcănescu, un liberal pe atunci și un pro-occidentalizant cu studii de specialitate la Sorbona și posedând și o informație culturală ieșită din comun, spre admirarea nedezmintită a lui Mircea Eliade, camaradul său puțin mai vârstnic, dar și o disponibilitate variată care-i va atrage postum blamul lui C. Noica.

În nici un caz, *Criterion* nu poate da numele generației mult mai propriu numite 1927-1928, după numele *Itinerarului spiritual* lansat de Mircea Eliade și al Manifestului „Crinului alb“ redactat de fapt de Petre Pandrea și menționat ca atare de G. Călinescu în *Istoria* sa, unde remarcă spiritul anarhic până la alienare al tineretului, intoleranța, violența, ceva cu totul diferit de ceea ce făceau alți tineri la *Criterion*. Mircea Eliade, prin aderență și obediență, și Petre Pandrea, prin connaturalitate și formație încă din anii liceului, sunt cei mai importanți discipoli ai lui Nae Ionescu, despre care au și scris și au mărturisit până în ultima clipă a libertății în țara noastră.

Amândoi au lipsit din țară în perioada *Criterionului*, dar brusca îndreptare a lui Pandrea spre marxism nu-l puteau trece printre aderenți. Au conferențiat totuși Lucrețiu Pătrășcanu și M. Sebastian (Despre Charlie Chaplin) și foarte informatul Vulcănescu despre Lenin, conferința lui foarte moderată, cu o informație exclusiv din sursă franceză, a fost publicată și comentată de mine într-un număr de *Manuscriptum*.

Nu e nici o legătură între această acțiune „deschisă“, de orizont larg și inspirație anglo-saxonă și partizanatul îngust, intolerant al celor care se reclamau de la Nae Ionescu, un personaj care n-a apărut niciodată la manifestările grupului, cum nici măcar Mircea Eliade, se pare cu o singură excepție când a conferențiat în spirit foarte academic despre o temă de cultură indiană. Gruparea era patronată de foarte sus de D. Gusti și „moderatorul“ era un profesor universitar.

Totul s-a sfârșit datorită campaniei furibunde declanșate de Nichifor Crainic prin ciracul său, poetul Sandu Tudor, dar și prin gândiristul Zaharia Stancu, poet de inspirație religioasă în acei ani. Acuzațiile lor, mai ales cea de homosexualitate, au avut efect și au dus la lichidarea întrunirilor. Vorbind de generația criterionistă, Eugen Simion comite așadar o gravă eroare de istorie literară, dar plătește un tribut maestrului său din tinerețe E. Lovinescu, cel care-și încheiește *Ist. lit. contemporane* (1937) cu evocarea *Criterionului* ca punct final. Dar o făcuse în ironie, subliniind fabricitatea unor tineri cu prezenții nejustificate.

Pentru a da un sens cât de cât pozitiv observațiilor mele, voi încheia semnalând că Mircea Eliade, plecând în Anglia după ce și-a lărgit orizontul devenind un savant de mari promisiuni, a părăsit anarhismul individualist din tinerețe și a semnat (mai ales în *Revista Fundațiilor Regale*) o serie de eseuri și dări de seamă mai mult informative, cum se poate constata din sumarul Insulei lui Euthanasius, 1940. În schimb, Noica a evoluat invers, asasinarea ignobilă a lui Codreanu și persecutarea sângeroasă a aderenților săi l-au făcut să părăsească Parisul și să revină în țară, servindu-le acestora politica până la asasinarea lui Iorga. Neutralul în fond liberal Vulcănescu a plătit cu viața funcția de secretar de stat antonescian, în timp ce diletantul risipit în de toate, M. Polihroniade, socotit de contemporani un simpatic caraghios, a fost „executat“ de Carol al II-lea și a intrat în panteonul legionar ca un sfânt și ca un martir! (Judecățile și calificativele unui martor consternat și mai mult mirat, ca Mihail Sebastian, trebuie totuși revizuite într-o perspectivă mai amplă de care el nu putea dispune.)

P.S.: Mă văd obligat, deși cu multe regrete, să semnalez un incident care privindu-mă pe mine, angajează relațiile mele cu alți scriitori de importanță mult mai mare. Anume în *Lucafărul de Dimineață* pe copertă, la sumar, a apărut înștiințarea că la p. 7 se găsește un articol al meu despre recent apăruta *Istorie critică* a lui N. Manolescu. Numai că la locul respectiv se găsește altceva, partea a II-a dintr-un serial în care tratez despre dificultățile scrierii unei istorii literare cu referire mai ales la I. Simuț.

Țin să fac această rectificare deoarece eu n-am reușit să-mi cumpăr importanta carte a lui N. Manolescu, nu am citit-o în acel grad care să-mi permită o „critică“ pe care nici nu m-aș grăbi să o întreprind. Mi-am făcut doar o idee prin bunăvoința unor prieteni, ceea ce mi-a îngăduit să o consult; am refuzat public de mai mult ori invitațiile unor redacții, deoarece vâlva iscată de apariția ei a degenerat într-un adevărat scandal în care nu găsesc de cuvînță să mă angajez. Când lucrurile se vor calma, dacă mai am zile și mă mai țin puterile, voi scrie poate despre ea, pentru că o consider un monument literar, dar și un moment final în evoluția istoriografiei noastre de un anume tip.

JURNAL DE CARTE-PALAT

ANDRA ROTARU

4x4. Instalația de cArte a fost un proiect, o rezidență artistică, o tabără care a strâns multe amintiri, care a consolidat prietenii și a dat naștere unora noi, care a lăsat în urmă experimente inedite și multe cărți-obiect, expuse în data de 6 septembrie 2009 în incinta Palatului Mogoșoaia. Ea a început, ca orice poveste frumoasă, cu un comunicat de presă:

„4x4. Instalația de cArte, Mogoșoaia, 27 iulie – 4 august 2009, un proiect inițiat de Dan Mircea CIPARIU și Mihai ZGONDOIU. Patru poeți – Dan Mircea Cipariu, Andra Rotaru, Robert Șerban, Florina Zaharia – și patru artiști vizuali – Francisc Chiurariu, Marian Dobre, Simona Vilău, Mihai Zgondoiu – intră în relație și rezonanță creatoare pe parcursul a 10 zile petrecute la Palatul Mogoșoaia. Fiecare artist vizual își alege poetul/poeții împreună cu care va concepe o carte-obiect-experiment. Artistul vizual și poetul nu își vor «ilustra» unul celuilalt opera pe care o vor crea, ci vor stabili un concept sau o matrice stilistică, pentru a găsi «firul roșu conducător» al unei cărți-obiect.“

De atunci și până acum, cei opt artiști care am fost prezenți în spațiul brâncovenesc continuăm să ne bucurăm de ceea ce am creat, de relațiile umane care au luat naștere acolo, de trupurile vizuale și scrise pe care le-am expus, odată cu noi, la Palatul Mogoșoaia.

Jurnalul pe care l-am ținut pe parcursul acestei rezidențe artistice este cel mai fin observator, un al 9-lea evocator, care s-a strecurat în fiecare dintre artiști, între zidurile de cărămidă ale palatului, între ierburile, bisericile, statuile și spațiile domnești.

Prima zi la palat

Pe 27 iulie, la 15:10 l-am luat de la gară pe Robert Șerban. L-am luat și întârzierea... de vreo 25 de minute. Robert venise ca pentru un safari: cu șapcă, pantaloni scurți, ochelari, un ceas fain, ceva bronz de Timișoara și râsul acela care îl caracterizează. Ne-am îndreptat spre Mogoșoaia, fără să știm prea bine pe unde vine Palatul. Între timp, Dan suna să afle dacă a fost ridicat „Carlos Șacalul“. Ei, da, fusese. Puțină teorie literară & revoluționară ne arată că porecla lui Robert e cât se poate de demnă. (Revoluționarul venezuelean Ramirez Sánchez a primit pseudonimul Carlos în momentul în care a devenit membru al Frontului Popular de Eliberare a Palestinei. A fost mult timp una dintre cele mai periculoase și căutate persoane. Printre lucrurile găsite asupra sa s-a numărat și romanul lui Frederick Forsyth, **Ziua șacalului**. Cotidianul **The Guardian** i-a dat porecla de Carlos Șacalul, devenită astăzi celebră. În momentul de față, el este întemnițat pe viață, într-o închisoare din nordul Franței.)

Un indicator în mijlocul șoselei ne-a ajutat să găsim repede Palatul Mogoșoaia. Avea cumva un gest de sperietoare pusă acolo pe veci, vopsit într-un grenă decolorat de trecerea anilor. Nu știam la ce să mă aștept odată intrată în Mogoșoaia, pentru că nu simțisem niciodată că în altă viață aș fi fost vreo prințesă. Nu am avut însă timp să mă dezmeticesc, pentru că m-a izbit din prima frumusețea locului. Cu pajiști imense, cu un lac mare, mare, cu mulți cai și slujnice și calești... Am pus mâna pe telefon și am sunat multă lume, având un zâmbet tâmp pe față. Și când mă uitam la caii aceia superbi care defilau prin fața mea, mi se păreau mai frumoși decât oamenii.

La masa de seară am făcut cunoștință unii cu alții. Ne uitam apoi cu coada ochiului, ne studiam pe furis, unii încercând să fie niște lupi alpha, alții mai tăcuți, alții pur și simplu mâncau.

Când s-au mai potolit sunetele de furculițe și linguri, Dan ne-a explicat cum se așteaptă să lucrăm, ce ar fi bine să

Zilele următoare

încercăm să realizăm și ce înseamnă această tabără, rezidență sau vacanță creativă.

După indicațiile primite de la Dan, foarte sobre și oficiale, masa de seară ne-a lăsat cu un crochiu al spuselor lui. Logo-ul de deschidere, mijloc și sfârșit a fost din prima până în ultima zi: „Măi, nimeni nu-și notează nimic!”, referindu-se evident la celebrul jurnal de palat.

Cea care a avut curaj să recapituleze mai în glumă, mai în serios, a fost Simona Vilău, artist plastic: un proiect comun... un exercițiu de scriere creativă în care noi vom scrie și voi veți desena, desigur... Dan, din fundal, o corectă: am fost mai spectacolar, așa, când am descris...! e și un exercițiu stilistic. Francisc: măi adaugi niște „pasteluțe“. Simona împăciuitoare: în cele din urmă vom face niște cărți-obiect.

Discuția a continuat cu glume și desert. Am fost un pic bruiată de stereotipia cuvintelor: MOTOR! LINIȘTE! Telenovela de epocă ce se filma sub ochii noștri îi avea protagoniști pe Mihai Petre (fost coleg de școală generală și de bloc cu mine), pe Adela Popescu, pe Denis Ștefan, Gheorghe Dinică și Marin Moraru. Am aflat că telenovela se numea Aniela, pentru că actorii își lăsaseră împrăștiate scenariile peste tot. Inițial am crezut că e numele calului. Și evident, am compus o telenovelă proprie, în opt, despre Aniela, un *bestseller* de-o zi. Robert s-a ridicat în picioare și a ținut un *speech* despre aventura Aniei la palat. Impresionantă povestea, în stil românesc. Până când cadrul a fost tăiat de o motocicletă din zilele noastre, care huruia îngrozitor.

Apoi am votat ora la care urma să luăm micul dejun, iar Cipariu ne-a anunțat că totul va fi foarte frumos, că a adus materiale care să ne inspire și pe noi în crearea propriilor repere creative. Hârtie creponată, caiete cu flori presate, pașapoarte expirate, coli de toate culorile, fotografii vechi, vederi, scrisori de demult. Și ne-a anunțat că e bine să exersăm, să facem și greșeli pentru că: „Ce cub perfect ar fi fost acesta/ de n-ar fi avut un colț sfărâmat! **Lecția despre cub**“, Nichita Stănescu.

Seara primei zile de rezidență a continuat cu un recital de poezie. Există și un microfon, și o stație, amplificatoare și multe *device*-uri electronice. Marian filma cam toate momentele importante, până uitai că există o cameră și că tot ce aiurezi e On. Bine că s-a inventat refrenul On/Off, care ne-a salvat de la multe.

Simona a fost foarte vorbăreată în prima seară, încerca să găsească apropieri de viziune poetică și plastică. Vroia să pătrundă tainele de recuzită ale scriitorului, care îl ajută pe acesta atunci când trebuie să-și analizeze opera. Ca un decor al apropierii & depărtării, scaunele erau așezate într-un cerc mare, mare. Oamenii stăteau destul de distanțați unii de alții. Dar atunci când am început să desfășurăm pe foile imense-creaturi verbale și picturale comune, au existat și câte trei rezidenți în același timp la planșă, completându-se. S-a lucrat mult în prima seară, absolut spontan. Din bucurie, din euforie, din nu știu ce. Iar muzica de la *laptopul* lui Zgondoiu m-a ținut până spre dimineață acolo. Seara s-a încheiat cu mine vârsând apă sau vin pe *laptopul* lui, iar melodia care îmi plăcuse obsesiv în noaptea aceea, patriotică 100%, Treceți, batalioane române, Carpații, s-a stins odată cu tehnologia înecată în lichide.

Deoarece au existat și zile din care nu îmi aduc aminte mai nimic, cu ritualurile de vandalizare interioară, jurnalul acesta nu poate fi decât autentic. Cu pagini lipsă. Mai ales că am avut o seară în care memoria mi-a jucat feste... Dualitatea și ritmul de trecere de la bine la rău, de la frumos la urât le-am simțit din plin. Lucrurile își schimbau înfățișarea.

Cei mai afectați de spațiul încărcat de prezențe nevăzute și de lucruri, probabil, nerezolvate, pline de enigmele istoriei am fost eu, Florina și Francisc. Au existat și câteva semne în plus. Le-am ascultat pe toate, le-am descoperit potențialul și le-am lăsat să zburde prin mine.

Într-o zi, echipa TVR-ului Cultural a fost curioasă și ne-a vizitat. Ana-Maria Munteanu ne-a intervievat, pe mine m-a făcut să râd în hohote și m-a relaxat. Venise cu rolele, dar pe pietrișul de la castel nu prea se puteau face multe piruete & crinoline. Au fost mai mulți vizitatori prieteni, printre care și scriitoarea și jurnalista Cornelia Maria Savu, care ne-a povestit despre personajele care scriseseră la palat. Și a intrat în jocul nostru creativ, cu sfaturi și încurajări.

Unul dintre proiectele foarte vizibile, care atrăgea și diat atenția, era al Simonei & Robert. Iată ce spune Simona despre experiența pe care a avut-o cu Robert. „Invitația lui Mihai (Zgondoiu) la aceasta întâlnire nu reușise să îmi stabilească nici o idee despre ce și cum voi lucra. Îmi stă în caracter să plec la drum fără hartă, așa că același lucru s-a petrecut și în cazul de față. Ce știam despre mine cu exactitate era (și este) că îmi plac poveștile, intrigile, surprizele, răsturnările de situație, sunt și o mare consumatoare de film. Cu poezie nu prea mă răsfassem în ultima vreme, așa că terenul era virgin de-a dreptul. Mi-a plăcut Robert Șerban pentru că nu îi lipsea ironia din texte și pentru că îmi arunca mingiile direct la poartă cu micile sale drame cotidiene, coafate poetic. Exact ceea ce mă interesează și pe mine în artă ca sursă de inspirație – banalitatea, stupidenția și imposibilitatea de a instrumenta micile drame din viața de zi cu zi - se regăsea, într-un mod cât se poate de potrivit, în textele sale dulci-amare despre desuetudinea și, în același timp, noblețea amorului. Am lucrat împreună pe textul **Un cadou de la altcineva**. Complicat spus a lucra, deoarece a fost o colaborare bazată pe intuiție. Nici unul dintre noi nu e un expansiv atunci când vine vorba despre lucrul său, așa că totul a decurs natural, lucrările grafice apărând succesiv, câte două-trei pe zi, ca o concluzie a emoționantului poem roștit într-una din seri, la fel de proaspăt și profund ca experiența noastră 4x4.“

Ca o proiecție în oglindă, iată cum descrie Robert proiectul lor: „Trăiesc cu impresia că atelierul unui pictor, că munca sa la un tablou, acele fandări ca ale unui spadassin, m-ar putea inspira. Mi-am tot dorit, pentru că am foarte mulți prieteni printre artiștii plastici, să stau prin atelierul lor și să scriu. N-am făcut-o. Nu știu de ce... Credeam că la Mogoșoaia așa o să se întâmple lucrurile: o să trag cu ochiul la ce și cum lucrează artiștii și o să mă... inspir. A fost invers. Simona Vilău a auzit un poem și a inspirat-o. E un poem cinematografic, are o poveste, iar Simona i-a găsit și personaje, și chei de lectură (pe unele le-a „transcris“ în imagini). Astfel s-au născut opt tablouri – în sensul larg al acestui cuvânt – care, lecturate unul după altul, pot naște o

Mihai Zgondoiu

arte. Carte, tot într-un sens... deschis. Simona e o artistă cu o încredere în sine, cu intuiție și cu un foarte bun bagaj teoretic. Sunt convins că am putea să punem în «operă» diverse proiecte, care mai de care mai interesante. Chiar, ce-ar fi să-i propun?»

Fiecare experiment a semănat cu 1001 de nopți, în care inspirația nu se termina nici cu voia, nici împotriva voinței noastre. A erodat până și-a făcut un loc anumit, instalându-se comod în București, fie că e vorba de Vatra Luminoasă, Miriari, Crângași... sau Galați, Timișoara, Mediaș. Sper să-i dăm încă la noi.

Vatra Luminoasă îi aparține lui Dan. Iată ce spune el despre acest proiect, nou-născutul lui de fapt, care mai are puțin și împlinește o lună și jumătate. „Am văzut prima dată Palatul Mogoșoaia acum câțiva ani. Făceam o investigație arhitecturală legată de respectarea statutului de monument istoric național de categoria A pe care ctitoria lui Vodă Brâncoveanu o are. Legi naționale și internaționale au fost și sunt încălcate pentru că au fost construite vile în zona de protecție a monumentului.

Pentru mine, Palatul Mogoșoaia însemna, însă, mai mult decât un monument. Faimele lui ajunseseră la mine printr-o poveste mitologică și boemă pe care o cunoscuse Palatul Mogoșoaia pe vremea când era Casa de Creație a Scriitorilor. Prin poveștile unor prieteni – Cornelia Maria Savu, Ștefan T. Coșovei, Mircea Micu sau ale regretatului Cezar Brăncușescu – am intrat în culisele unei bresle ce și-a trăit viața și viața la Mogoșoaia. Umbrele lui Marin Preda, Nichita Stănescu, Ion Băieșu, Teodor Mazilu, Cezar Ivănescu îmi proiectau o lume ce «gândea în versuri și scria în versuri». O lume ce a înfruntat prin literatură comunismul și a rămas în dinea lui tezistă!

Anul trecut, Asociația EURO CULTURART, pe care o coordonez împreună cu artistul vizual Mihai Zgondoiu, a organizat la Palatul Mogoșoaia a treia ediție a Bienalei Internaționale de Gravură Experimentală. A fost o primă legătură instituțională cu Palatul Mogoșoaia și sufletul ei cultural-artistic, doamna Doina Mândru. O primă relație de succes în urma căreia am propus reintrarea scriitorilor la Palatul Mogoșoaia. Prin 4x4. Instalația de cARTE.

Am lăsat rezonanța artistică între scriitori și artiști să lucreze odată cu stimularea dicteului automat și ale unor zone

Robert Șerban
- carte obiect

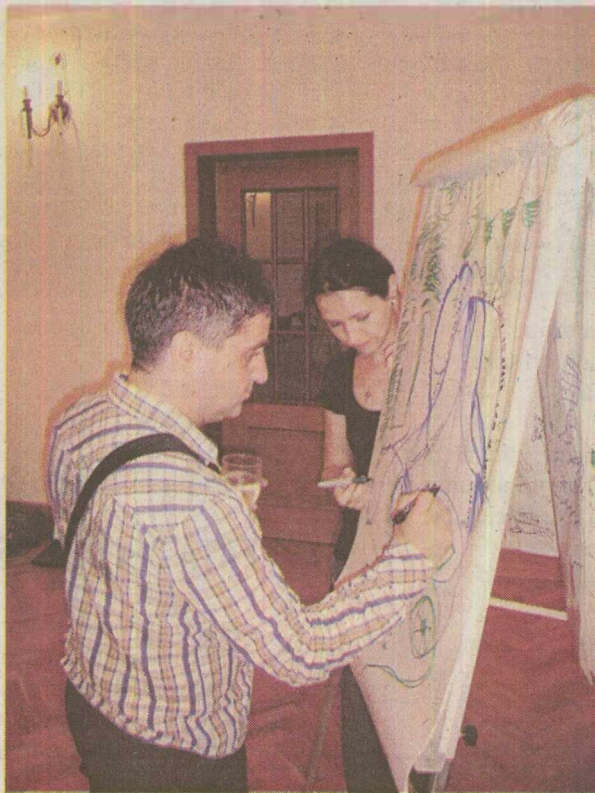
Din cartea obiect
a Simonei Vilău

creare de creație. O nevăzută forță de creație ne-a unit în proiectele noastre: eu și Mihai Zgondoiu, Robert Șerban și Simona Vilău, Andra Rotaru și Marian Dobre, Florina Zaharia și Francisc Chiuariu. Perechi care au gândit și imaginat cărți-obiect din pașapoarte expirate, oglinzi ori ultimele 57 de zile ale vechiului acoperiș al Palatului Mogoșoaia. Noi toți am optat am dat samă, peste mode și timp, de o carte a timpului nostru bulversate de consumism, tabloidizare și marketing neuronal. Așa am consumat cu versuri și cu imagini Flipchart-ul de cARTE.

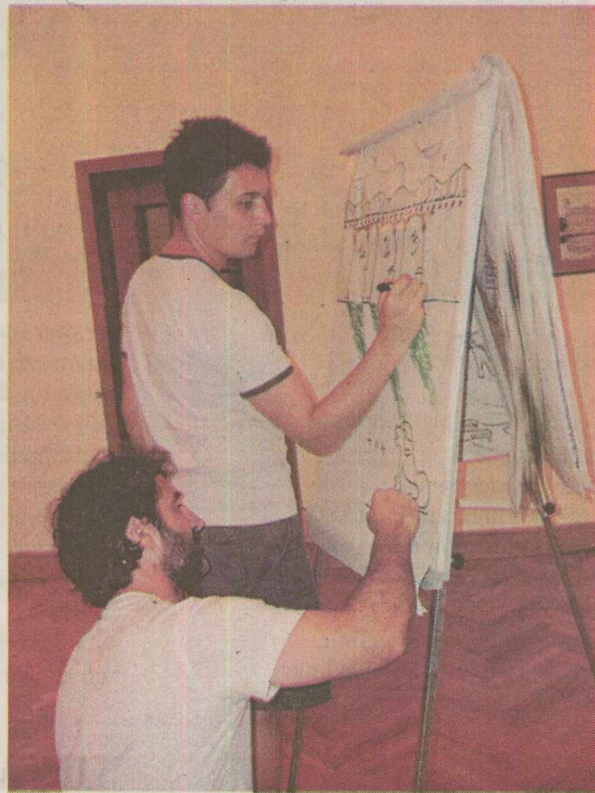
VISA POEMS. O carte concept ce s-a născut din rafinata și deja tradiționala mea colaborare cu Mihai Zgondoiu. Un poem în șapte ipostaze, care vorbește și prin gurile deloc obișnuite ale desenului și colajului într-un pașaport al artelor care vor să se elibereze de geografia politică și de păcatele post-moderne. O carte-obiect pe care sper să o multumesc și să o dăruiesc prietenilor și cunoscuților.

Fiftyseven. End Story. Mihai Zgondoiu a avut o idee forțabilă. A găsit prin grădina Palatului Mogoșoaia ultimele 57 de zile din vechiul acoperiș al Palatului. Ultimele 57 de zile care le-a vopsit cu negru. Lui îi plăcuseră câteva versuri din VISA POEMS pe care le-a «scris» cu literele create din ultimele 57 de zile. Așa a pus pe gazonul din curtea interioară a Palatului Mogoșoaia țigla cu țigla până când a ieșit: «orice țigla interioară/ aduce profit/ dacă știi / să te trădezi/ la timp». Pe urmă, cu aceleași litere, a venit rândul meu să le pun într-o nouă oglindă a gazonului. A ieșit, sub supravegherea unei camere de filmare: «să trăim/ zi de zi/ rătăcirii/ licorilor/ pace/ de făcut arte». Restul e instalație și film!»

Artistul vizual Mihai Zgondoiu vine cu propriile impresii despre acest proiect, în care a fost implicat și ca organizator: „În zilele lui august, când asfaltul și betoanele Bucureștiului ridică termometrele mai mult decât kilometrele mașinilor de lux, Palatul Mogoșoaia, această oază multiculturală din imediata apropiere a capitalei, te primește pe porțile deschise, te recrează, te pune la masă și te lasă să lucrezi creativ. Așa s-a întâmplat cu noi, cei din proiectul «4x4. Instalația de cARTE», scriitori și plasticieni (cum îi place

Andra Rotaru și Dan Mircea Cipariu

Marian Dobre și Mihai Zgondoiu

lui Robert să ni se spună) pe parcursul celor 10 zile de rezidență blitzart la Centrul Cultural Palatele Brâncovenești. Energia acestei întâlniri trecută prin prisma unor concepte de semne și scrieri a fost mai mult decât un stimulent pentru fiecare dintre noi. În fiecare seară ne povesteam ideile, sau schițele în lucru, uneori mai și dansam, sau ni se recita din poeme proaspete de Mogoșoaia, toate acestea primite ca un somnifer administrat înainte de somn.

Stați! Să nu se înțeleagă greșit. Nu se dormea decât foarte puțin. Ne stimulăm reciproc într-o formă creativă foarte efervescentă. Încă de la început am funcționat asemenea unui motor 4x4. Cred că asta era și ideea acestor întâlniri vizualo-scriitoricești puse în pagină cu ceva timp în urmă, alături de bunul meu prieten DMC. Trebuie amintit faptul că imediată înțelegere de colaborare cu Centrul Cultural Palatele Brâncovenești-Mogoșoaia a venit din partea doamnei Doina Mândru, coloana vertebrală și culturală a acestei instituții.

Noi toți, Dan Mircea Cipariu, Robert Șerban, Simona Vilău, Francisc Chiuariu, Florina Zaharia, Marian Dobre, Andra Rotaru și subsemnatul, deschidem un vernisaj cu instalații de cARTE pe data de 6 septembrie 2009 în casa de rezidență a centrului cultural mai sus amintit, în semn de mulțumire pentru inspirația și voia bună ce ne-a fost dat să primim aici.”

O altă poveste a fost a cailor și leilor albi, a frunzelor și ierburilor. A texturilor care aveau soarta descompunerii în general, fie că era vorba de materii organice sau anorganice. Scriam, și când vroiam să inserez poemele pe pânze, foi, lemne, lucrurile mai căpătau o dimensiune în plus, totul se întorcea cu susul în jos. Simțeam nevoia să aduc spațiul efectiv de lucru al lui Marian în text, să îmi autoilustrez poemele, să existe acolo și oamenii care le creaseră, să nu mai fie delimitarea dintre cine le-a creat și locul unde urmau să fie așezate/scrise/desenate. Într-un fel până și obiectele au dominat relația creatorilor, cu ele. Aveam nevoie de rumegușul de la creioanele cu care se lucrase, de petele de cerneală care săriseră, de mușchetele care stăteau pe pervaz, de dopurile de plută, de greșelile care se făceau. Am avut nevoie și de o bucată de lemn de la Francisc, de texte care să stea ca într-un insectar, imitându-și sfârșitul provocat de mâna omului... Am încercat să desenez cai, ca să fie și cai de-ai mei, nu doar caii lui Marian. După multe iluzii/autoiluzii/deziluzii, cred că titlul cel mai potrivit al cărții-obiect e într-adevăr **Plimbare la sanatoriu**, pentru că așa cum lucrurile din jur și-au schimbat puterea asupra mea, cum frumusețea s-a transformat în ceva diabolic, la fel și poemele și planșele au fost nestatormice. Și m-au obligat să le respect dualitățile și malformațiile. Într-un cuvânt, am creat acolo o carte a schimbărilor. Atât interioare, cât și exterioare.

Marian scrie și o carte tehnică a **Plimbării la sanato-**

Florina Zaharia
și cartea oglinzii

riu, dorind să-și explice fenomenele care s-au întâmplat acolo și încercând să caute pe cale științifică, firul evenimentelor. Până atunci, acestea sunt impresiile lui: „**Plimbare la sanatoriu** este cea mai frumoasă experiență de lucru în doi, trei, cinci, opt. Rezidența, în sine un cuvânt frumos, la Palatele Brâncovenești Mogoșoaia a căpătat o nouă dimensiune (magnificosmică, îmi vine să-i zic, râzând de nepriceperea mea în a fi spontan).

Crescute din aceeași rădăcină, **Plimbare la sanatoriu**, cele patru obiecte construite sunt în fapt cărți-acte de acces în perimetrul «elvețian» al simțirii și exprimării locului și situației. Folosind ca suport hârtia, lemnul, pânza, polistirenul expandat, diverse materii și modalități de amprentare etc. (vezi www.4x4instalatiadecarte.blogspot.com), cred că aproape am reușit (și acesta este marele câștig) să intru fără tam-tam în corpul cuvintelor scrise.”

Motoreta noastră dragă, Suzuki (Florina), s-a ambalat și s-a decuplat de la motoarele ei reactive. Ne-a inspirat cu prezența și alura de prințesă autentică, de o feminitate excepțională și în texte, și în viața de toate zilele. I-am furat câteva gânduri din jurnalul secret: “miercuri, francisc îmi arată un obiect care mă primește în el, pe care să-l port în spatele ochiului, în creier: cartea interioară. pagini din oglinzi, cincizeci pe șaptezeci.

Încep să scriu pe dinăuntru. altceva nu mai există. eu, oglinda și francisc în spatele ei. oglinda preia propria interioritate de care mă tem, oglinda devine dușmanul meu.

mă retrag în cameră și vreau să scriu. nu pot.

mă retrag în andra, în francisc, în cipi. nu pot.

dimineța mă învârtesc prin curtea palatului. un biciclist îmi face poze pe ascuns. crede că sunt întunecată și mentală, nu mă privește ca pe o făptură reală. hm... așa voi fi!

dimineța, grădina e învăluită de mister și libertate. nu aleg nimic.

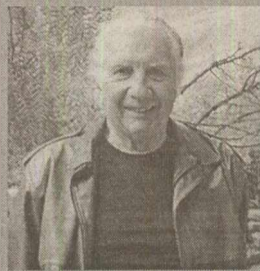
În următoarea zi francisc îmi propunea o carte vie: cartea trupului. atunci au început să-mi crească mâinile, genunchii și tălpile. îmi era din ce în ce mai greu să comunic cu ceilalți. mă deformatam.

noaptea cuvintele făceau acoperiș. țigla veche de pe palat nepăsătoare. am hotărât cu francisc să acoperim gândurile cu acuarele albe. așa s-a deschis în pământ cartea pietrei.

eu am plecat. francisc crede că trupul și piatra vor deveni suflet.”

Pe mine m-a dat gata Suzuki! Ia: lui Francisc i-a mai rămas de adăugat doar: „Am redevenit o persoană care comunică prin vorbire. Cred că, pe lângă alte câștiguri de ordin social și spiritual, experimentul cu 4 poeți și 4 artiști vizuali mi-a deschis culoarele comunicării prin vorbire. Este un proces inedit să vezi ce iese, ce rezultă din acest tip de cuplaj. Mie mi se pare, dincolo de toate - vital pentru această eră a comunicării prin verb vorbit. Poetul scrie și vorbește poemul, artistul vizual mut execută produsul, instalația foto, video, obiectul. Poetul îi vorbește artistului despre lume, despre cuvinte, despre viață, despre orice.”

Rezidența aceasta a lăsat în urmă zile și nopți de creație, de distracție, își continuă încă drumul cu noi, cei 8, și se duce departe, departe. O rezidență care se va replica și în alte spații, o vacanță care continuă în aceeași 8 care am ajuns să ținem unii la alții, să ne bucurăm și să povestim la nesfârșit despre prietenii și arte scrise sau desenate. Și să așteptăm continuarea celor 1001 de nopți imaginare de acum înainte.

POEME de Rodolfo ALONSO (Argentina)

În prezentarea
și traducerea lui
Dinu FLĂMÂND

S-a născut în 1934 la Buenos Aires, a fost cel mai tânăr membru al faimosului grup de avangardă poetică Poesia Buenos Aires. A tradus numeroși poeți, multă vreme a condus propria sa editură. Începând cu culegerea de versuri *Salud o nada* din 1954, a publicat peste 25 volume de poezie, de eseuri și de proză. A fost cel dintâi traducător al lui Fernando Pessoa în America hispanică. În 1997 a primit Premiul național de poezie pentru volumul *Música concreta*. A obținut numeroase premii internaționale între care și distincția maximă acordată de Academia Braziliei. Personalitate fascinantă, poliglot, bun conviv întâlnit la Bienala de poezie de la Liège, Rodolfo Alonso este editat în diverse țări, între care și în Franța. *Hablar claro* este titlul simptomatic al unei antologii publicate în 1964, care poate defini un adevărat program etic și estetic al acestui poet ce prețuiește mai presus de toate „libertatea liberă”, atât de dragă lui Rimbaud.

BIATĂ ȚARĂ

Biată țară mică și pierdută,
biată țărișoară
pierdută, nefericită,
țară mai mare decât ea însăși,
țară ce încapă în altele,
mai mari decât toate țările,
capabilă
să încapă în palma mâinii,
într-un suspin, într-un salutar
cuvânt grosolan, într-un ghemotoc
de hârtie.

Iată țara mea cea mare
care ne conține pe toți,
suntem ea și a ei cu toții
fie că vrem sau nu,
țară adulată, vândută și turmentată,
țară drogată, stupefiată, incurabilă,
și care din surpriza ei nu iese
nici întârziată, nici vindecată,
țară întunecată, închisă, deconcertantă,
țară prostită și prostituată,
amortizabilă și întregă,
ușoară, dificilă, în funcție de,
înfometată, nemăsurată,
guralivă, leneșă, crudă, grasă, fantomă,
nemiloasă, regretabilă,
mereu prezentă, uitată,
fertilă, aridă, zgomotoasă,
concentrată, docilă,
întârziată, arestată,
săracă și mică
țară pierdută
în miezul nopții,
în derivă, drept înainte,
mică țară mare
oricum
sunt al tău, iar tu – doar a mea.
Țară ce te afli într-o lume

ce n-ar însemna nimic fără tine,
tu nu ești nici subterfugiu
și nici minciună.
Nu te strica cu
Discursuri, pomeni, mici atenții.
Mai sunt și lucruri importante
care înnoată în apele tale calme.
Biată țară mare
printre atâtea mici.
Când
vei deveni oare
cu adevărat locuibilă?

LUMEA NU-I O VALE DE LACRIMI

*Prietenului meu Jua Vasco,
care știe ce e durerea*

Trebuie să ți-o smulgi din piept
trebuie să o calci în picioare
trebuie s-o ucizi s-o ucizi
curva asta de suferință

trebuie s-o arunci peste bord
trebuie s-o omori să o fuți
trebuie să o smulgi din rădăcini
ca și cum n-ar mai putea reveni

trebuie să îi ordoni să plece
fără să-i sugerezi să rămână
trebuie să fii bărbat bărbat
terbuie cu ea să poți ca să poți

Cerul neconținut

Ceea ce tu vezi
se uită la tine

și se uită chiar în ochii tăi

Care văd
deși nu văd

ceea ce privește-n ei cerul.

FATA DIN INSULELE CANARE

cea pe care eu o iubesc distribuie timpul
ține în mâinile ei rădăcina orelor
eu salut în glasul clopotelor ei
în zidurile ei îngreunate de ploaie
în inima ei care se înclină

în culmile morții și în străfundurile iubirii
iubirea din pupilele ei și iubirea călărită de
certitudine
când ea împărtășește viața bărbaților

insulele ei locuiesc astăzi în gâtul meu
înotătoarea cea neagră a rămas în picioare
pe țarm
și face flamuri de plete împreună cu vântul

cea pe care eu o iubesc traversează iarna
se dăruiește și fuge
apoi revine și iat-o prosternată
ridică-te în picioare - așteptato -
inima ta e un creuzet
dar tu mai păstrezi și o spadă-n surâsul tău

cea pe care o iubesc este lângă mine
forța noastră e forța bărbaților
ea locuiește-n venele mele
și-n mușchii mei
fierbinte ca pîinea ca sângele și ca vinul.

VÂNT BUN

Iubirea noastră a fost o frumusețe
incandescentă,
plimbata cu demnitate printre suspine
și scuze

Ea a crescut brusc, patronată
de bunăvoința câtorva
vânturi ce nu puteau decât să ne altereze
drumurile
și să unifice distanțele noastre,
dându-ne o mână.

Iar distanțele au fost singurele pe care le
puteam ocupa în această feroce bătălie
pentru aventură, abia încheiată.

DÉJÀ VU

O femeie se dezbracă-n memoria mea
în vreme ce afară orașul strălucește
sau plouă sau este frig

O femeie își spală părul ei negru cu apa
din copilăria mea
și astfel se instalează încetul cu-ncetul
o distanță

Pielea ei e lentă și proaspătă ca dimineața
ce mângâie
iar vocea ei se îndepărtează

O femeie mi se apropie și iață
primul sân dezgolit
primul sân mângâiat

În timp ce memoria strălucește.

OASELE DE LA GUBA

am dormit bine în Azerbaidjan
am dormit bine la început
am dormit bine
deși beam zilnic un ceai
amețitor de tare
și parfumat ca Marea Caspică
– poate nu știți că marea aceea
miroase ca un parfum de preț –

am dormit bine în Azerbaidjan
profund nemișcat fericit
că mersesem prin Baku
de pe coline la mare prin vechiul oraș
pe lângă Turnul Fecioarei
profilat pe cerul cu nori mici și albi

am dormit bine în Azerbaidjan
pînă în ultima zi
de atunci n-am mai dormit
nu mai dorm nici acum
nu mai dorm nici acasă
pentru că am văzut oasele de la Guba
în ultima zi am văzut craniile și oase
ca într-un coșmar din care nu mă pot trezi

nu cumva am adormit – îmi spuneam –
nu cumva dorm și visez urît
o groapă comună cu oasele morților la
vedere?

am venit acasă
dar sutele de craniile de la Guba
au venit cu mine în creierul meu

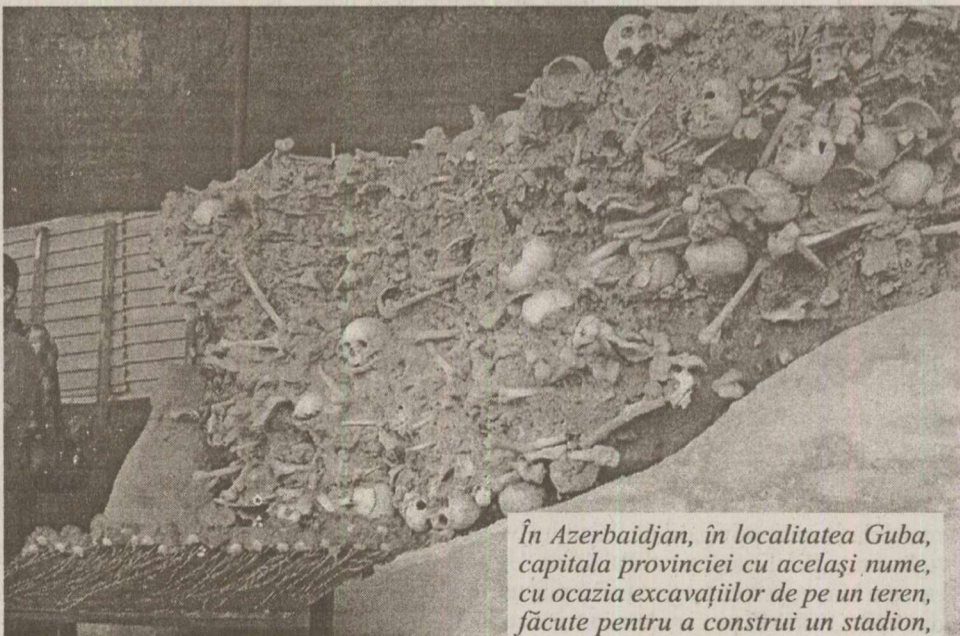
am sosit acasă
dar nu mai pot dormi nici aici

dacă ațipesc
mă trezesc speriat
și mă uit dacă
fiul meu mai e lângă mine
dacă nu a fost ucis precum
copiii din Guba
îmi iau capul în mâini
și mă întreb dacă nu e zdrobit
precum craniile pe care
le-am văzut în groapa comună
dacă nu cumva am murit la Guba
și acum în somnul de veci nu visez doar
că mă aflu în patul meu

voi cei care dormiți liniștiți
în păturile voastre
puteți dormi numai pentru că
nu ați fost încă la Guba
nu ați văzut miile de oase
nu ați privit în găurile
fără ochi ale craniilor de la Guba

de aceea puteți dormi
și dacă vreți să mai dormiți
să nu vă duceți niciodată la Guba

dar spuneți măcar că acolo
sînt sute de țeste și de oase
ale unor oameni care
în loc să doarmă liniștiți

În Azerbaidjan, în localitatea Guba,
capitala provinciei cu același nume,
cu ocazia excavațiilor de pe un teren,
făcute pentru a construi un stadion,
s-a descoperit recent o imensă groapă
comună, secretă și rămasă necunos-
cută pînă de curind, în care se află
scheletele victimelor rămase anoni-
me, ale genocidului din 1918, cînd
trupele sovietice au atacat și ocupat
țara. E una dintre numeroasele gropi
în care s-au adunat atunci mii de ca-
davre. Oricine vizitează Guba poate
vedea această excavație și oasele vic-
timelor. Autoritățile locale vor trans-
forma curind acest loc într-un muzeu
memorial. Fotografia aparține au-
torului. (H. Gârbea)

somnul lor cel veșnic
veghează și ne privesc
de dincolo de moartea lor cumplită

din oasele lor amestecate
și lipite cu pămînt
ca o uriașă baclava de lut
se ridică un strigăt pe care și eu l-am auzit
pe care vreau să îl strig mai departe
ca să audă toți
ceilalți oameni

cine a auzit o clipă acel strigăt
n-o să mai poată dormi niciodată.

SÎNGELE ALBASTRU

SORIN LAVRIC

Cine vrea să-și definească familia simte repede că termenul e pătruns de o obscură fatalitate umană: spre deosebire de prieteni sau dușmani, rudele nu ți le poți alege. Și chiar și atunci când te-ai rupt de ele, gândul împărtășirii aceluiași tipar genetic îți rămâne viu în minte, și te urmărește chiar și atunci când ți-ai renegat înaintașii. Familia cere un gen de legături care trece dincolo de preferințele subiective ale membrilor. Mai pe șleau, familia cere legături de sînge, adică liant de rasă, într-un cuvînt afinitate de sîmînță ridicată la rangul unei memorii colective. Gîndul că iei parte, alături de alții, la același self identitar îți dă certitudinea că faci parte din ceva care, cuprinzîndu-te, ajunge cu timpul să te definească.

În fața acestui detaliu de evidentă prescriere biologică, fiecare din noi reacționăm după cum ne îndeamnă umorile. Unii resping cu oroare rudeniile și fug de încuscriri ca de tot atîtea surse de obligații oțioase. Pentru ei, familia cere sabotare permanentă prin eschivă cotidiană; aceștia sunt infideli cu metodă și inconsecvenți cu program, zolîndu-se premeditat de orice ingerință venită pe fir ancestral. Dar mai sunt și cei însuflețiți de un sentiment acut al familiei, sentiment mergînd pînă la instinctul infailibil al comunității atavice: solidaritate spontană cu cimotoiile și complicitate necondiționată în împrejurări grele. În acest caz, o elementară aplecare de dogoare mistică ridică insul pe treapta conștiinței de castă. În cazul lor, avem de-a face cu loialitate viageră și cu un neostenit spirit de corp. E vorba de trupul familiei resimțit cu bucurie în momentele de sărbătoare sau la mesele de duminică.

Nicolae Șt. Noica face parte din cea de-a doua categorie. Este un iubitor de familie care știe să se pună în umbră spre a urmări cu acribie arhivistică meandrele, preferințele și risipirile neamului din care face parte. În privința motivațiilor care l-au îndemnat să-și cerceteze rudele de-a lungul stufoaselor ramuri genealogice, autorul ne mărturisește că s-a hotărît să pună mîna pe „sapa” descoperirilor ancestrale cînd a resimțit nevoia de a recupera un trecut interzis. „Am înțeles în ultimul sfert de veac, prin natura preocupărilor mele tehnice, profesionale, sociale și, vremelnic, politice, că este esențial să ne cunoaștem temeinic trecutul familiei, al domeniului în care activăm și al neamului, în fond experiența pe care am moștenit-o și care este determinantă în alegerea căilor soluțiilor de viitor. Dar și că, din păcate, de-a lungul a peste 50 de ani, acest lucru ne-a fost interzis. Cred că răul cel mai mare pe care l-a făcut comunismul a fost distrugerea acestui trecut, a rădăcinilor noastre, pentru a planta o utopie. Argumentele de mai sus, la care mai adaug unul personal, m-au determinat să scriu rîndurile prezente. În anul 1952, într-o noapte de februarie, tatăl meu, dr. Ștefan Noica, a fost luat de acasă și arestat. Aveam 9 ani, îmi amintesc că a doua zi mama a luat din bibliotecă, printre altele, niște volume mari, din care a rupt primele pagini, cu portretele unor domni cu barbă. Era vorba de Enciclopedia României, editată în anul 1938 de Dimitrie Gusti, iar portretele erau ale marilor noștri Regi Carol I, Ferdinand și Carol al II-lea. Copil fiind, am în-

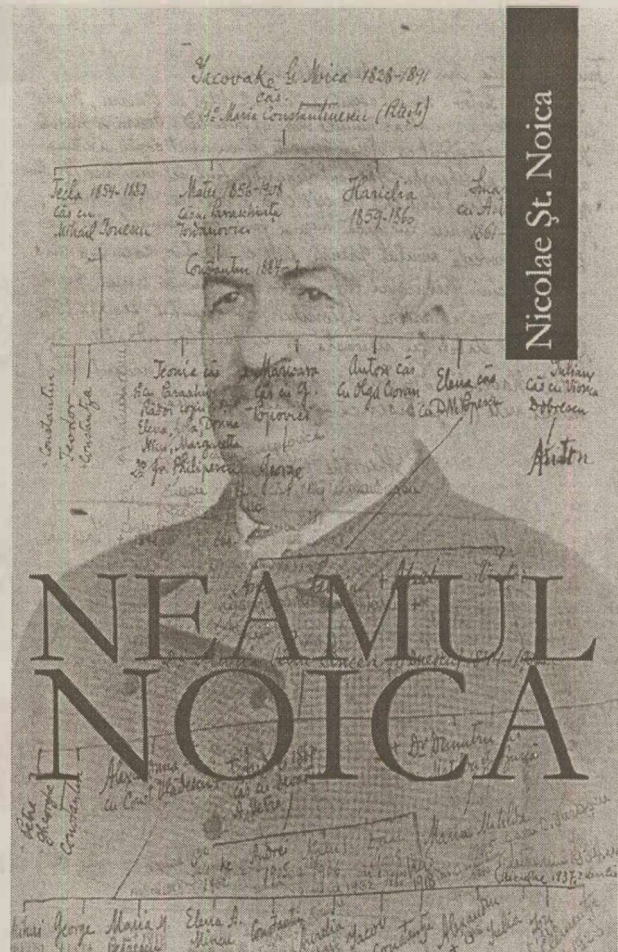
trebat-o pe mama de ce face acest lucru și a răspuns, mie și fraților mei, că tatăl ei, bunicul nostru, generalul Constantin Costescu, a fost aghiotantul regelui Carol I și acest lucru nu trebuie să se știe, iar noi copiii să nu vorbim despre acest lucru. Și de atunci, timp de decenii, noi nu l-am pomenit.” (p. 104)

Probabil că numai așa ajungi la conștiința rădăcinilor din care te-ai ivit: cînd simți că cineva vrea să ți le șteargă din catastifele istoriei, înlocuindu-le cu aberante scheme de propagandă impersonală, ba încercînd chiar să te convingă că nu e prudent să mai pronunți cuvinte ca „neam” sau „națiune”. Meritul lui Nicolae Noica este că, intitulîndu-și cartea *Neamul Noica*, sfidează din capul locului constrîngerile epocii.

Cine ți-au fost părinții rămîne problema esențială a conștiinței fiecărui om. E ca într-o alergare din generație în generație în cursul căreia nu ți-e indiferent de la cine ai preluat ștabela, cum nu ți-e totuna cui urmează s-o încredințezi. Numai o nefastă invenție ideologică ne-a făcut să credem că, dacă îți cultivi memoria strămoșilor, dai semne de dubioase înclinații fundamentaliste. Și se mai întîmplă ceva grăitor în privința rizomului subînțeleș ce ne leagă de predecesori: pe măsură ce înaintăm în vîrstă, începem să ne preocupăm tot mai mult de începuturi, adică de fundamentele pe care ne sprijinim. E reacția firească la presimțirea sfîrșitului care urmează. Ne întoarcem spre origini numai atunci cînd intuim că, în fața morții, zestrea pe care am purtat-o va fi supusă examenului final.

Și mai intervine un detaliu aparte: pe măsura trecerii timpului, tiparul părinților iese tot mai mult la iveală în firea oricărui. Semănăm tot mai mult cu unul din genitorii, de parcă ștanța inițială abia acum începe să-și facă efectul, înnădindu-ne la găoacea din care am ieșit. E ca și cum, după o vîrstă, crusta detaliilor personale cade, dînd la iveală plastronul congenital, matca generică a ștampilei etnice, filonul intact al larvei din care am zburat. Atunci îți iese la iveală adevăratul chip, cel întipărit pe dinlăuntru prin împlîntare genetică de-a lungul priticirii generațiilor. Chipul acestora e deseori mărunț, banal și nedător de motive de mîndrie familială. De aceea, puțini se pot lăuda cu apartenența la familii de prestigiu autentic.

Este exact nuanța pe care o surprinde Andrei Pleșu în prefața cărții: „Mitul familiei poate fi pură vanitate. Dacă el evoluează idolatru și stîrnește un vid orgoliu decorativ, mitul acesta devine *pedigree* de fațadă, blazon pompos, manevrat astfel încît să justifice, prin virtuți de clan, insuficiențele cite unui ratat. Lectura cărții lui Nicolae Noica are, însă, un cu totul alt efect. Ea documentează o idee care ar trebui să ne preocupe pe toți și, mai ales, pe cei care ne guvernează: o națiune și o țară nu se pot constitui prin decret, prin „reglementări birocratice”, prin discursuri despre reformă. O țară și o națiune au nevoie de «materia primă» a unei «clase de mijloc», alcătuite din oameni cinstiți și întreprinzători. Clasa de mijloc – despre care se tot vorbește – este opusul mediocrității sedentare. Ea se distinge prin calitatea oamenilor care o compun, prin spiritul lor de construcție, prin simțul onoarei și al datoriei, prin efort

Nicolae Șt. Noica

NICOLAE ȘT. NOICA, *Neamul Noica*, Cuvînt însoțitor de Andrei Pleșu, Editura Cadmos, 2009, 194 pag.

constant, modestie și ingeniozitate. [...] Toți știm de arestarea unor Brătieni, Cantacuzini, Sturzești ș.a.m.d., dar știm mai puțini despre numeroșii Ottești, Noiculești, Văcărești, Casassovici și alții, a căror decimare a fost una din marile isprăvi ale noului regim, cu efecte dramatice, poate ireversibile, pînă în ziua de azi.”

Un neam se recomandă prin vîrfurile cărora le-a dat naștere. În cazul de față, cînd pronunțăm numele de Noica, ne gîndim la un singur om. Filozoful Noica nu numai că trage după sine familia, înnobilînd-o cu un prestigiu pe care nici un alt membru al familiei nu l-a atins, dar chiar ajunge să-i eclipseze pe ceilalți. Și totuși, meritul lui Nicolae Noica este să arate că filozoful Constantin Noica nu s-a ivit din neant, dintr-o familie marcată de platitudine și presărată cu mediocrități sterpe. În paginile cărții, filozoful Noica se ivește pe un fundal prielnic, vîrfurile adevărate se prin baza din care s-a desprins. Pozele și tabelele genealogice dau carne volumului și califică tomul drept o lucrare de minuțioasă cercetare genealogică. O acribioasă zbatere pusă în slujba unor nume care, în marea lor majoritate, nu spun nimic publicului românesc. De aceea, neajunsul cărții este că, în afara membrilor familiei, puțini vor fi cititorii care vor deschide cartea mînați de un interes anume. Ce rămîne însă din carte este exactitatea documentară, interesul ei nefiind estetic, ci istoric. Singurul lucru pe care îl poți reproșa autorului este o slăbiciune inevitabilă pentru genul acesta de cărți: scriind despre rudele sale, le înfățișează în culori previzibile de grijulii.

Neamul Noiculeștilor s-a numărat printre familiile de mijloc ale boieriei române. Nu a avut rangul, prestigiul și autoritatea marilor clanuri aristocratice, dar a alcătuit acea vitală pătură intermediară fără de care coloana vertebrală a nației ar fi avut de suferit. Asemenea familii au fost punctele de cristalizare a organismului etnic și substanța din care s-au desprins cîteva personalități publice. Noblețea pe care au căpătat-o a fost una de merit, nu una de succesiune juridică. Abia cu greu și doar în timp Noiculeștii au început să se privească pe ei înșiși drept posesori de rîvnit sînge albastru. În rest, au păstrat măsura și modestia apartenenței la o stirpe mijlocie, deși au fost mereu conștienți că au de transmis o predanie socială și niște principii de viață. O anumită ambianță spirituală, anumite privilegii sociale și mai ales grija de a nu lega mezalianțe cu neamurile proaste sunt cîteva din însușirile lor. Parcurgînd cartea lui Nicolae Șt. Noica, rămîi cu senzația că ai pășit pe culoarele unui muzeu de distinsă atmosferă umană, și înțelegi că, fără aristocrație, o națiune își pierde caracterul organic. Sau, vorba lui Mihail Fărcașanu, reprezentantul altei familii boierești care a fost căsăpîtă de comuniști: „Pretențiile plebei sînt fatale pentru soarta unui popor. Aristocrațiile sigure pot da elan vieții naționale” (*Frunzele nu mai sunt aceleași*).

Vânturile,
valurile...

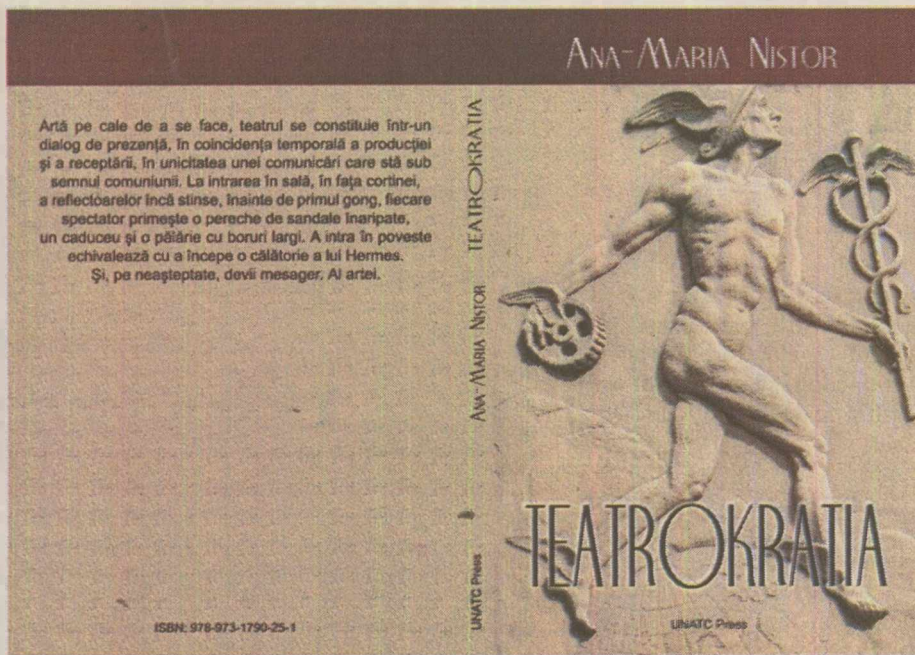
Parodii

de Lucian PERȚA

Florica Bud

FANTEZIE ÎN MOV

vai, mie, marietereză ce sunt! acum știu
de ce nu mi-a plăcut mie școala de mine,
dar cui i-ar fi plăcut, sinceră să fiu,
dacă alergînd prin sine, ca mine,
ar fi întîlnit
la cenaclu în oraș,
într-o miercuri, un bărbat,
iar acela, joi, s-ar fi dovedit
un ucigaș,
omorîndu-i sufletul nevinovat?!
oh! cititorule,
ce de fantezii, mai ales în mov,
am avut în graba
de-a mă vedea un obiect nezburaător,
apoi zburător, fără istov,
postmodernizînd și poezii, degeaba!...

TEATROKRATIA

MIRCEA GHITULESCU

Urmare a faptului că suntem țara cu cei mai mulți doctori pe cap de locuitor din Uniunea Europeană, unele dintre lucrările de doctorat, dacă nu toate, devin, instantaneu, volume în librării și biblioteci. Norocul nostru este că ele se împart cu destulă naturalețe în scrieri lizibile și ilizibile, și că pe cele din urmă nu trebuie să le citești de la cap la coadă ci invers. **Teatrokrazia** de Ana Maria Nistor, recent apărută la Editura Universității Naționale de Teatru și Film, face parte în mod cert din cele care se citesc ușor și cu folos. Dar nu pentru latura academică a discursului, ci, dimpotrivă, pentru paginile libere și, uneori, „huliganice”.

Teatrokrazia în sensul cel mai strict înseamnă dictatura teatrului, dar trebuie să o luăm ușor. Ceea ce pentru unii este teatrocratie pentru cei mai mulți înseamnă teatrofobie. Celor implicați în domeniul fascinant al scenei li se apleacă de atâta teatru și Ana Maria Nistor este foarte expusă la asemenea pericole.

Intențiile declarate sunt multiple, dar cartea are ambiția să înlocuiască un gol, acela de a fi o estetică („poetică”, spune autoarea) a spectatorului care lipsește din tezaurul cultural al omenirii, deși sunt citate în bibliografie mai multe contribuții la estetica lecturii și a receptării.

Există o „artă a spectatorului” - enunță Ana Maria Nistor și ești nerăbdător să descoperi care este aceea. Uneori ne asigură că important este spectatorul care intră în sală cu „desaga sa culturală”, alteleori ne vorbește, într-o limbă demult dispărută a semioticii (sau „semiozei”) despre adevărul că „semnificația este redată de un simbol, adică un conotat care stă în locul referentului grație unei convenții socio-culturale”. Sunt grațioase (adică scurte) ocolurile prin teoriile estetice ale lui Aristotel (**Poetica**, dar mai ales **Etica** lui Nicomach) pe care le asimilează din mers. Termenii aristotelici cu care lucrează Ana Maria Nistor compun un spectacol lingvistic în sine. Suntem mulțumiți să aflăm, dacă nu știam dinainte, că arta este o *eikonos* (icoană, imagine) creată de *phantasma* (fantezia) prin *mimesis* (imitație), chiar dacă puțini mai sunt de acord astăzi că arta este o imitație de tip aristotelic fiind, în mod cert, inovație. Dar, acest gen de a lua termenii direct de la sursa etimologică și nu prin intermediari, nu prin traduceri trădătoare, ar părea prea savant dacă nu ar crea un ritm foarte viu al frazei. Adevărata energie care hrănește o lucrare de tip universitar în

fond vine din paginile vaticinare asemenea celor din capitolul intitulat (în parodie la Iliada) „O, Muză, cântă-mi-l pe Hermes feciorul Maiei și-al lui Zeus”. Ana Maria Nistor scrie înfiorată despre maladia contemporană a comunicării sau, cum bine zice autoarea, despre comunicarea fără sfârșit: „O dorință neastâmpărată subjugă ființa contemporană de a spune și a afla orice, iar fantoma bezmetică a informației bântuie prin lume ignorând distanțele și timpul”. Este, într-adevăr, o lume care stă sub semnul lui Hermes/Mercur, metafora integratoare a cărții. Coperta însăși ne spune întreaga teorie a spectatorului în viziunea Anei Maria Nistor. În clipa când am intrat în sala de spectacole primim sandalele înaripate, caduceul (sceptrul), și el înaripat, și „pălăria cu boruri largi” care nu este tocmai pălărie, ci o coroană cu urechi înaripate. Pălăria cu boruri largi este luată din altă parte, poate din poveștile medievale cu magicieni. Important este, spune autoarea, că devenim, asemenea lui Hermes, mesageri ai teatrului.

Sigur, a accepta o asemenea teorie cere mult timp pentru că spectatorul, astăzi, este și mai mult și mai puțin decât mesager. Spectatorul de tip european a crezut până nu demult că în orice piesă este vorba despre celălalt, despre vecinul lui, niciodată despre sine. Lucrurile s-au schimbat masiv între timp: Nu mai suntem „mesagerii artei”, cum spune Ana Maria Nistor, ci victimele ei. Sunt zone teoretice conflictuale unde afirmația că „spectacolul nu este o oglindă pentru chipurile lui Narcis” devine un risc. Este o curajoasă atitudine împotriva „teatrului ca oglindă” teoretizat de Shakespeare însuși. În ce mă privește nu fac nimic altceva la un spectacol decât să-mi caut și să-mi găsesc chipul, apoi să îl admir și să-l detest. Nu neg că poți să ai zeci de alte motive să mergi sau să nu mergi la teatru. Să te distrezi, „să înveți râzând voios”, să ieși undeva cu iubita etc. Adevărul este că Ana Maria Nistor are fiorul „teatrocratiei” doar că nu optează pentru Narcis (autoanaliză), ci pentru Hermes (comunicare, informație).

Teatrokrazia este, repetăm, o carte multiplă. O recapitulare pe înțelesul tuturor a termenilor aristotelici (un motto se numește - parafrază la Nietzsche - „Așa grăit-a Stagiritul”), un manual al receptării artei aplicat asupra teatrului, dar și o scriere cu accente și ținte personale când alunecă spre proza pură

Lunga vară fierbinte...

CĂLIN STĂNCULESCU

...nu prea a fost darnică în evenimente marcante pe tărâmul artei filmului. S-au desfășurat mai multe festivaluri cinematografice internaționale, printre ele numărându-se și cel de film turistic și ecologic DocumentArt, aflat în acest an la cea de-a 13-a ediție și unde filmului „La început a fost cuvântul” semnat de Bosko Savkovic i-a fost acordat Diploma de excelență a revistei *Lucaefărul* de dimineață. Prezent în juriul acestui festival, regizorul Arthur Colin din Anglia, colaborator cu Stanley Kubrick la „2001, o odisee spațială”, dar și al altor cineaști cunoscuți, cum ar fi Wolfgang Pedersen sau Pedro Almodovar, maestru al efectelor speciale, remarcă buna calitate a filmelor destinate educației turistice și ecologice aflate în selecția finală a competiției. Desfășurat la Câmpulung Muscel, festivalul DocumentArt rămâne datorită entuziasmului și perseverenței inițiatorului, profesorul Nicolae Luca, un exemplu de supraviețuire pe timpuri de criză, dar și de solidaritate a cineaștilor din țările prezente în competiție.

Locarno și Delta Dunării au găzduit la rândul lor festivaluri internaționale, fără însă a se bucura de strălucirea de altădată. Mediocritatea selecțiilor, lipsa capetelor de afiș, sollicitarea publicului de a juriza competiția, cum s-a întâmplat la festivalul „Anonimul”, sunt câteva dintre cauzele semianonimatului cu care au fost urmărite și reflectate aceste evenimente artistice.

La începutul verii și tot într-un climat confidențial s-a lansat o revistă de cinema - „Film Menu” - realizată în proporție de 90 la sută de studenți ai UNATC-București, îndrumați de profesorul Andrei Rus. Cronică, recenzii, medalioane, considerații teoretice și istorice se alătură unor substanțiale pagini dedicate regizorilor români de ieri și de astăzi. Cum această revistă este deocamdată singura publicație de film din România, sperăm ca în această toamnă să apară și următoarele numere, cu sumare tot atât de incitante.

În domeniul cărților de film, Ioan Lazăr încearcă într-un masiv volum să stabilească ierarhii ale filmelor românești. „Filmele etalon ale cinematografului românesc, 1897-2008” adună în cele peste cinci sute de pagini referințe critice și analize dedicate unui număr de peste o sută de filme, care au marcat istoria celei de a șaptea arte în țara noastră. Deși multe opțiuni ale autorului sunt discutabile, deși amestecul de genuri afectează coerența critică, demersul autorului este meritoriu într-un domeniu unde clasificările, mai ales cele recente, se situează mai mult sub semnele schimbărilor. O selecție mai riguroasă a etaloanelor cinematografului românesc ar fi conferit un spor de acuratețe tentativei de ierarhizare, unde un Virgil Calotescu, Nicolae Corjos sau

Doru Năstase sunt alăturați unui Lucian Pintilie, Radu Gabrea sau Cristian Mungiu.

Un impozant volum dedicat artei lui Gopo semnează neobositul Grid Modorcea. „Privirea lui Gopo” sau „O călătorie catoptrică în laboratorul artistului” are principalul merit de a reproduce sute de desene inedite ale maestrului animației românești, desene aflate în „Fondul Gopo” de la Arhiva Națională de Filme. Cum ne aflăm doar în fața primului volum al cercetărilor întreprinse de autor, îl vom comenta odată cu apariția volumului al doilea.

Magda Mihăilescu semnează volumul monografic „Francois Truffaut. Bărbatul care iubea filmele”, editura Curtea veche, cuvânt înainte Serge Toubiana. Eveniment editorial în domeniul cărții de film, opera Magdei Mihăilescu poate familiariza cititorul din România cu opera unuia dintre cei mai valoroși cineaști francezi, animator al Noului val, dar și reductibil comentator al artei a șaptea, monograf de referință al regelui suspansului, sir Alfred Hitchcock, autorul filmelor „Cele 400 de lovituri”, „Jules și Jim”, „Mireasa era în negru”, „Sifena de pe Mississippi”, „Noaptea americană” etc. etc.

Toamna cinematografică va aduce pe ecrane câteva premiere românești printre care sunt cele mai recente filme semnate de Radu Gabrea - „Călătoria lui Gruber”, Cristian Mungiu - „Amintiri din Epoca de Aur”, care se va lansa în două serii. Alte evenimente cinematografice le vom comenta în numerele viitoare ale revistei.

Între antologii și volume antologice

HORIA GÂRBEA

Centrul Român PEN Mi-ar trebui un șir de ani It Might Take Me Years (antologie de Constantin Abăluță), Casa cărții de știință, poezie

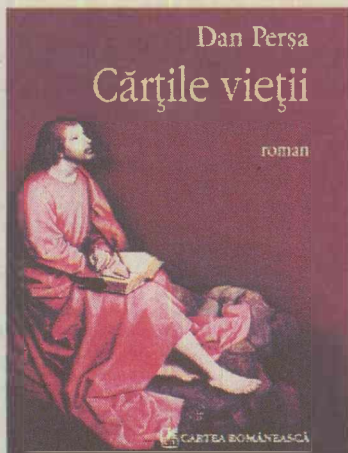
Centrul Român PEN coordonat de poetul Constantin Abăluță a realizat o necesară antologie din poezia membrilor săi. Antologia este bilingvă, traducerea în engleză a poemelor fiind realizată de colectivul masteratului pentru Traducerea Textului Literar Contemporan al Universității din București, condus de profesoara Lidia Vianu, distinsă traducătoare. Peste 30 de masteranzi au lucrat la traduceri, revizia fiind realizată de unsprezece masteranzi și doctoranzi și de conducătoarea lor. Apoi, textele corectate au fost stilizate de poeți britanici din grupul poetry pf. Antologia este un act necesar pentru o minimă cunoaștere a poeziei românești în lume. Centrul Român PEN nu a avut

pînă în prezent o astfel de lucrare cu care să se prezinte la întîlnirile internaționale ale PEN Club. Acest volum adună texte ale poeților, în jur de 40, fiecare avînd cîte două pagini în română și două în engleză precum și o scurtă bio-bibliografie în engleză. Printre autorii prezenți se numără Ana Blandiana, Mircea Dinescu, Gabriel Chifu, Mircea Ivănescu, Mihail Gălățanu, Adrian Popescu, Nicolae Prelipceanu, ca și regretatul Petre Stoica. Titlul este preluat de la un poem de Vasile Baghiu. Rămîne să sperăm că nu ne va trebui un șir de ani ca să avem și alte lucrări de același fel prin care să putem da măcar o idee despre literatura noastră.

DAN PERȘA Cărțile vieții, Editura Cartea Românească, roman

Romanele lui Dan Perșa sînt derutante, alunecoase, surprinzătoare. Ele îmbină realul și fantasticul în chip ingenios, se întorc într-un trecut pe care din istorie îl știam altfel sau privesc spre un viitor pe care îl anticipează într-un mod cu totul neconvențional. **Cărțile vieții**, romanul recent apărut la Cartea Românească, se înscrie în această formulă fiind însă diferit de cele anterioare și prin subiect, și prin tratarea lui. Ar putea părea și este într-un fel un roman istoric, din moment ce personajele principale sînt Stolnicul Cantacuzino și fiul său Ștefan, Șerban Cantacuzino și Constantin Brâncoveanu (Costadin scrie Dan Perșa). Acțiunea se petrece în timpul vieții acestora, iar capitolele sînt fragmente de biografii ale celor menționați ca și ale altora. Ar ce fel de biografii? Într-un mod foarte subtil, Dan Perșa combină traseul vieților personajelor lui cunoscut prin istorie cu amănunte ipotetice ce s-ar zice că romanțează istoria, dar și cu altele care sînt vădit imposibile în sensul unei relatări fie și romanțate, ci trec în fantastic.

Putem crede că Ienăchiță, fiul lui Șerban Cantacuzino și al Doamnei Maria, ascundea în

dulap cadavrele unor femei, fie ele slujnice sau fete de boier. Dar ce se petrece cu Ștefan Cantacuzino după moarte și cum intră el în Primul Cer, urcînd apoi mai departe, precum și întîlnirile lui de acolo sînt evident părțile de irealitate ale povestirii.

Dan Perșa adoptă o scriitură de savoare cronicărească și de o jucată neîndemînare în relatarea directă și limpede a faptelor. Naratorul, unul omniscient, pare să zăbovească nejustificat în amănunte iar din dialoguri selectează puține replici și acelea aparent ne semnificative. Și descrise clar, intrigile de curte și relațiile reciproce ale personajelor

din epocă au fost destul de complicate. Romancierul le învâluie cu bună știință într-un nor de aluzii și de rostiri ocolite. Ca într-o veche pictură mănăstirească, fețele ajung să fie ațumate, acoperite de o patină, iar identitățile devin ipotetice. Procedînd astfel, Dan Perșa induce convingător ideea că sensul povestirii este povestirea însăși iar sensul „vieților” este însăși, calitatea lor de a se transforma în ficțiuni și bijuterii de stil.

Viața, cugetă Ienăchiță, este oricum un accident nesemnificativ dacă sufletul ajunge pînă la urmă în mîinile Ziditorului. Am putea bănui că autorul completează: dacă viețile sînt doar niște umbre ale vremii, măcar povestea lor să încînte prin timp alte existențe: pe cele ale cititorilor. **Cărțile vieții** reprezintă opera unui scriitor matur, experimentat. Pretextul romanului istoric îi servește perfect lui Dan Perșa pentru a crea „arome” care să delecteze și să tulbure cititorul. O fină ironie însoțește scriitura și pune întreaga istorie, cunoscută sau imaginată, totalitatea biografii ilustre, sub semnul zădărnice și relativității de la care viața nu se poate sustrage.

Maratonul de poezie și jazz 2009 (antologie), Editura Tracus Arte, poezie

În luna iulie a acestui an s-a desfășurat, în foaierea Teatrului de Operetă un maraton nocturn de poezie și jazz, organizat de fundația Euroculturart condusă de Dan Mircea Cipariu și de Open Art condusă de Ioan Cristescu. Desigur, și Teatrul de

Operetă (director Răzvan Ioan Dincă) a sprijinit moral și material evenimentul, ca și Uniunea Scriitorilor din România. A mai contribuit compania Total Soft, iar Radio România Cultural și TVR Cultural au transmis în direct maratonul. Au recitat 23 de autori și au cîntat cinci cunoscuți interpreți de jazz, între care Mircea Tiberian și Maria Răducanu. Editura Tracus Arte a tipărit un elegant volum care cuprinde cîte două dintre textele fiecărui poet. Printre aceștia Nichita Danilov, Ion Mureșan, Ioan Es. Pop, Eugen Suciu, Lucian Vasilescu, Liviu Ioan Stoiciu, Cornelia Maria Savu, Denisa Comănescu, Bogdan O. Popescu. Iubitorii de poezie, veniți în număr mare, împreună cu cei de jazz au putut ca urmare să aibă o carte cu mostre reprezentative ale unor autori contemporani. Volumul este consistent și util, el trasează un contur interesant al poeziei de azi în interiorul căruia stau alături într-o diversitate de modalități poeți sexagenari, decanul antologiei fiind Constantin Abăluță, și tineri precum Florina Zaharia, cea mai tînără dintre cei 23.

MARIN SORESCU Trei dinți din față, Jurnalul Național și Editura Art, roman

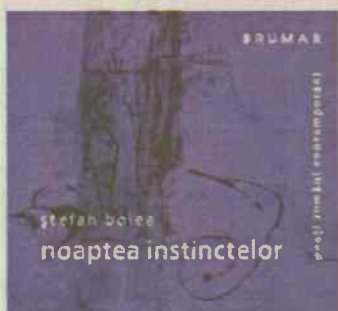
Colecția Biblioteca pentru toți, editată de Jurnalul național a devenit o prezență obișnuită și dorită de cititori care au, în ediții frumoase și relativ ieftine, cărți ale literaturii române. Autorii aleși sînt în general binecunoscuți iar volumele reiau ediții verificate ale operelor. O excepție o constituie volumul al nouălea al seriei: Marin Sorescu, **Trei dinți din față**. Ediția princeps a romanului scris de cunoscutul poet la sfîrșitul anilor '70 a fost cenzurată cu atenție, înlăturîndu-se pasaje mai mari sau mai mici, ba chiar simple cuvinte din unele fraze. Ediția din Biblioteca pentru toți beneficiază de „repararea” efectelor cenzurii asupra operei care, și așa, rămîne una semnificativă pentru descrierea condiției intelectualului tînăr în anii stalinismului. Spre deosebire de alte opere, în care eroii erau ostracizați de regimul comunist în faza lui inițială pentru convingeri și acte anterioare instalării acestui regim, personajele din **Trei dinți din față** sînt tineri intelectuali săraci, ce nu au o ostilitate marcată față de sistem. Ei ajung totuși să fie victime ale acestuia, lucru destul de evident și admis, pînă la un punct, să figureze în cărți ale anilor '70 și '80 din secolul trecut pentru a detasa comunismul cauzist de antecesorii săi ce „au comis greșeli”.

În fapt însă, așa cum atestă foarte clar, foarte interesant și pilduitor acțiunea cenzurii asupra textului lui Marin Sorescu, o pîndă foarte atentă se institua asupra literaturii și chiar un cuvînt „cu probleme” trebuia să dispară din pagină. Vigilența cobora mai jos de frază și propoziție. Din acest punct de vedere, dincolo de interesul pentru roman și pentru restituirea lui integrală, cititorul este incitat să parcurgă tăieturile pentru a înțelege cu acest prilej prin ce grilă privea cenzura un text și anume unul al unui mare scriitor despre care nu se putea spune că ar fi avut „rădăcini burgheze”. Astfel, într-o frază De la portarul de la Casa Scînteii cu care directorul dădea mîna de fiecare dată cuvintele Casa Scînteii și directorul au „căzut” în ediția primă. În altă parte, o referință absolut neutră la **Crimă și pedeapsă** de Dostoievski este eliminată inexplicabil. Sînt sute de astfel de exemple, toate pline de înțelesuri și e un noroc, desigur, că manuscrisul original s-a păstrat, cu marcarea părților tăiate, dar și a unor adăugiri făcute de autor pentru a putea publica volumul. Prefața Sorinei Sorescu lămurește oportun asupra celor întîmplute, dar însăși lectura textului este cea care ne edifică.

Dincolo de aspectul interesant al luptei autorului cu cenzura, **Trei dinți din față** este un roman realist interesant, cu personaje memorabile, în special tinerii Tudor (ziarist ajuns la pușcărie pentru greșeli ideologice tocmai în text) și Val (sculptor, victimă și el a sistemului, în ultimă analiză). Acest unic roman realist al lui Marin Sorescu nu este mai prejos decît opera sa lirică și dramatică.

ȘTEFAN BOLEA Noaptea instinctelor, Editura Brumar, poezie

Debutant editorial la 24 de ani, multipremiat la concursuri, licențiat în filosofie și studii europene, ajuns la 29 de ani, la a treia carte, clujeanul Ștefan Bolea nu pare a fi suficient de cunoscut în lumea literară. Oricum, mai puțin decît merită. **Noaptea instinctelor** este un volum cu titluri minimaliste,

formate exclusiv dintr-un singur cuvînt (cu excepția poemului titular care are două), strînse în patru cicluri: *Atentat*, *Anal*, *Angst*, *Anamneză*. Intenția de construcție este evidentă, obiectul construit e mai greu de aproximat din totalitatea textelor. Mai important este că poemele în sine sînt reușite, ingenioase, scrise cu siguranță, dar pe un ton dezabuzat, al blazării jucate. Multe sînt fals epice. **Noaptea instinctelor** însăși este un fel de scenariu de thriller, plin de umor negru: „*fac autostopul cu capul iubitei mele în mână/ un vînt avid mă-m-punge în coaste/.../ opresc un camion cu gesturi largi de comis voiajor*”. La final, după un

episod de licanthropie, rolurile se inversează, dar nu se iese din regimul ororii și absurdului: „*cînd m-am trezit iubita mea făcea autostopul cu capul/ meu în mână/ un camion a accelerat și ne-a zdrobit pe amîndoi/ am văzut totul*”. Ștefan Bolea realizează o poezie care trezește interesul, evită plictiseala cititorului, nu se pierde în vorbe mari. Textul este oarecum confecționat, artificial, autorul știind să manevreze efectele speciale. O poezie „de cap” și nu de inimă care dezvăluie poetului calități de prozator. Aș paria că după ce va atinge pragul celor 30 de ani ne vom întîlni cu primul său volum de povestiri, probabil horror.

NOCTURNE

MERGEAM SPRE TEBE

STELIAN TĂBĂRAȘ

Numele – după o evoluție neinspirată și o succesiune de reforme lingvistice – se pronunță în greaca modernă Thiva, după cum templul lui Poseidon e templul lui Posidon, cu accent pe ultima silabă. Ar trebui ca măcar numele homerice, mitologice, să aibă o pronunție consacrată. Mi-a sunat neverosimil într-un avion de noapte, în care vecina noastră de scaun se ducea la un târg de... sicrie, la Thiva. Ocupație care, oricât s-ar părea, este rentabilă, sicriile ajungând la cele mai sofisticate forme și culori. A scos la iveală și ni s-a lăudat cu cataloagele firmei sale, prospecte bine întocmite grafic, conținând exemplele cele mai reușite și căutate. Se mândrea că România a câștigat la ediția precedentă locul doi, după Italia; însă "sicriile noastre sunt mai apreciate" (oare de către cine?). Am văzut acolo sicrie foarte scumpe, îmbrăcate în lemn de mahon, palisandru, păr african. (Mi-am adus aminte de arhicunoscutul banc în care un viitor client făcea mof-turi că "dulapul" n-ar fi suficient de rezistent. "Ei, dar ia fă așa!" i-a zis

„producătorul”, dând din coate ca la probarea unei haine). La despărțire nici nu știam ce urare să-i facem cucoanei cu sicrie, ca să nu pară cu mai multe sensuri.

Nu mai știu de ce, orașului și muzeului le-a venit rândul să le vedem spre seară. Ne interesa mai ales sala de bronzuri neolitice, unde se zicea că ar fi statuia Sfînxului. Ne și gândeam ce bine i-ar fi stat acolo unei ambiante muzicale enesciene (Oedipe, poate chiar dialogul cu Sfînxul). Eram cu încă doi vizitatori români, sculptorul A.I. și profesorul și criticul literar N.M. - și, spre muzeu, am

traversat un lapidarium. O îngrămădire de statui antice mai mult sau mai puțin mutilate: zei, animale fantastice, lei (adevărată... inflație), sfărâmături de coloane ionice sau dorice. Am ajuns în prima încăpere, unde, în semiîntineric, vegheau (de fapt, conversau) două supraveghetore. S-au uitat aproape șocate una la alta când le-am spus că am vrea să vedem muzeul, deși nu era încă ora închiderii. Una dintre ele a trimis-o pe cealaltă să redeschidă curentul electric. Ne-a și însoțit, aprinzând lumini în fața noastră și stingându-le imediat ce treccam. Eram acolo o sumedenie de minuni ale artei străvechi, inclusive sarcofage de ceramică sau piatră, sute și sute de bazorelieuri. Am găsit și vestitul Sfînx. Avea o poziție de „gură la gură” cu o pasăre destul de mare, dar statueta în întregime se păstrase jalnic, mâncată de oxizi și de secole.

Discreția cu care am fost primiți și ghidați aveam să ne-o explicăm la ieșire: muzeul se închidea definitiv în

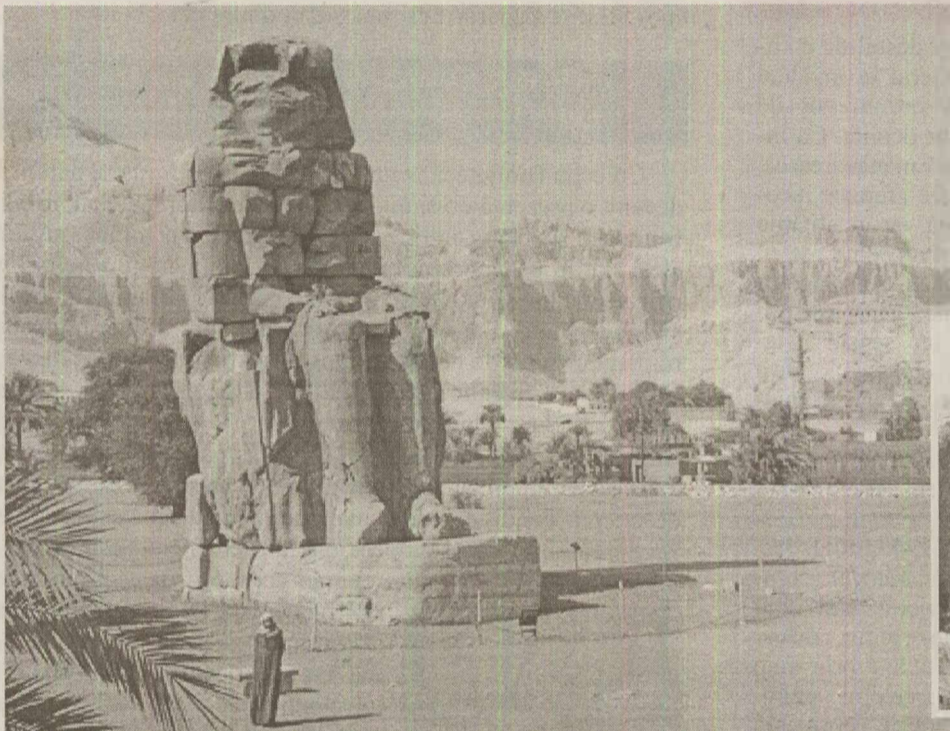
acea seară, urmând să mai fie redeschis abia peste patru ani - într-o construcție nouă, de sticlă. Eram efectiv ultimii vizitatori. Ne-am simțit într-o situație simbolică, unică.

Apoi am ieșit să vedem orașul – astăzi o stațiune așezată în pantă, înconjurată de un drum în spirală. Părea incredibil că acolo fuseseră atâtea războaie, că tebanii reușiseră ultima oară să-i învingă pe spartani, că aici, la Teba, fusese făcut așa-numitul „inventar homeric” al corăbiilor ce se îndreptau spre Troia, că de aici se ivise acea femeie frumoasă – Briseis – în stare să aprindă la Troia mânia dintre Ahile și Agamemnon; că tebanii fuseseră cuceritori de Alexandru Macedon printr-un șiretlic tactic, deși erau ascunși după ziduri ce păreau de netrecut. Ei stricaseră liniștea celor peste șaptezeci de ani fără războaie în Peloponez, neînvățând nimic din ce se petrecuse la Marathon, Salamina și Termopile, unde unirea ce părea imposibilă a fost atât de folosită.

Cădea noaptea, așa că n-am mai putut vedea în acea seară, în drumul spre casă, locurile misterelor elcusine. Aproape că am înțeles de ce, tocmai la Teba (Thiva) s-au găsit organizatori pentru un târg internațional de sicrie.

Păraseam locurile cu ideea că unele orașe și cetăți nu și-au putut păstra ecurile glorioase ale istoriei lor și nici măcar numele originar.

Pe drum am descoperit „munți de aur”. Eram saci transparenți umpluți cu portocale – se vindeau cu sacul, pe nimic toată, cam cum se vând la noi toamna fructele și legumele pe marginea șoselei, la Ciolpani și Balotești. Era sezonul citricelor, nu însă și al turiștilor, iar „sacii cu aur” nu se prea vindeau, nici nu puteau fi păstrați un timp mai îndelungat. Câte o femeie implora autoturismele, de lângă munții cu saci portocalii, să oprească. Aur ieftin, oferit cu sacul! Totul se plătește...

Faptul că viața e o scenă îl știm cu toții și n-are rost să mai insistăm. Faptul că televiziunea vrea să reproducă viața crudă și chiar s-o depășească este de asemenea cunoscut. Am putea dezvolta o întreagă teorie despre mimesisul de gradul doi spre trei, dar n-ar sluji la nimic. Eventual ar mai apărea în plus câteva canale, că tot suntem țara cu cele mai multe posturi din Europa. Disoluția începe cu exagerarea cantității, ar spune un specialist (și cult pe deasupra). Pentru că nu vreau să fiu unul dintre aceștia, mă chinui zadarnic să devin observator fidel și imparțial al stării de fapt. Așa că înroșesc telecomanda. Televiziunile, așa multe cum sunt, ies greu din amorțeala vacanței. Câte unul, doi săngurinoși, ca Mihai Gâdea & comp. sau Mircea Badea, își reiau emisiunea. În rest, ni se pregătesc surprize pentru grila de toamnă. Credem pe cuvânt, vine anotimpul prezidențialelor și lumea migrează de coloro. „Divertis” pleacă la PRO TV (cu tot cu Ioan Gyuri Pascu resuscitat), „Mondenii” se destramă pe bază de trădare (Mihai Bendeac vrea, prin Antene, să devină cât mai curând și singurul om de televiziune din țară), „Vacanța mare” s-a terminat (adică a dispărut la fel cum a apărut, prost). Politicienii noștri cei de toate zilele fac la fel ca artiștii, dau din aripi disperați de la un partid, minister, comisie, post TV la altele. Și, pentru că vine toamna în care se numără bobocii, oamenii fac repetiție pentru marele show. Oamenii politici vor să fie actori, iar actorii devin politicieni. Pe acest gol metafizic + pauză de informație + banalitate cotidiană + deriziune cosmică dau să ațipesc la TV.

Butonând alenc, am văzut ca prin vis că Ilf și Petrov au venit în București. La aeroport, lângă pâine și sare, Antena 3 și Realitatea TV își etalau ofertele de

TV PLANET

May I show you?

ANA-MARIA NISTOR

exclusivitate. Ilf și Petrov au rămas demni, știau că cel mai bine este să aduci ambiguitate în viață, iar în suflet să-ți antrenezi opoziția față de sine. Astfel, li s-a părut mișcarea stânga-centru-dreapta-reluarea cea mai convenabilă și au ales exclusivitatea pentru ambele posturi. Imediat după aceea au fost duși în fața unei comisii de audiere imaginară, unde unul trebuia să interogheze și celălalt să dea seama de toate abuzurile, neregulile și, mai ales, de tupeul cu care au dezinformat lumea.

Audierea decurgea conform graficului, cu ziarști înghesuți, blitzuri, microfoane multe pe masă și un buchet de flori. Deodată, alert news: Ilf și Petrov sunt morți demult, ceea ce aveți în față este doar o copie; București – 27 grade C, Calafat – 28 grade C. Serviciile (nu cele care transmiseseră știrea, celelalte) au reacționat prompt. Și ca să vadă întreaga țară că nu e nimic regizat, că totul e pe bune, au cerut un telefon în direct. Li s-a dat (Nokia, 0722 XXX XXX). Un domn, supărat de lipsa de coerență a Serviciilor și dorind cu ardoare să verifice adevărul istoric, a început să turuie: „Ce rost au râsetele dumneavoastră

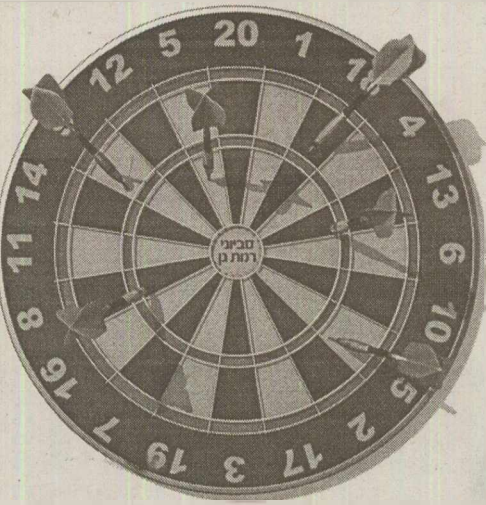
acum, în perioadă de tranziție și integrare? Ce, ați înnebunit? E un păcat să râzi! Nici să zâmbești nucazul. Mie, când văd viața asta nouă, progresul în toate direcțiile, nu-mi vine deloc să zâmbesc. Și, mă rog frumos, de tezaurul nostru ce știți?”

De fapt, toată lumea, români, străini, diaspora dorea să fie vițelul de aur sau măcar să aibă lăna de aur. Spuneau: ce-are a face că gurile rele spun că ce doi sunt niște copii, dacă ne dăm seama exact ce vrem totuși să prindem rând în față. Așa că cei care lipseau au năvălit la graniță. Aici se înclinau cu demnitate, prând, în conformitate cu formularul nr. 5, apoi rosteau clar următoarea propoziție special învățată pe de rost Trăiască România Mare?

Unul câte unul intra în țară pentru a-i susține pe cei doi în mărșă lor plan. Între timp, aceștia, tot răspunzând la întrebări despre politică, artă, mondializare, economie, au devenit actori politici specialiști, în finanțe internaționale și bugete locale. Lui Ilf i s-a îngroșase vocea, îi fugea ochiul stâng, iar lui Petrov i crescuseră plete blonde.

Lucrările comisiei de anchetă au luat sfârșit. Petrov a ieșit din sala de audieri triumfal, cu buchetul de flori în brațe, trecând ușor pe lângă publicul înmărmurit, ca o Marilyn Monroe. Ilf a rămas tăcut, aplaudând. *Prescroll* se derulează la nesfârșit “happy birthday, Mister President”.

Curând după această întâmplare, Ilf și Petrov, car acceptaseră tot acest circ pentru a-și promova ultimă carte, despre actorul politic, au murit de răs.

Operația a reușit, pacientul e mort!

• Principele Radu I de România Duda și-a anunțat retragerea din cursa alegerilor prezidențiale. După părerea mea, e o idee bună. Păcat că, în urmă cu câteva luni, a ratat o idee foarte bună: aceea de a nu-și depune candidatura. Nici Președinția nu era de el, nici el de Președinție!... • Prima mea participare la o adunare de dare de seamă și alegeri a secției de critică și istorie literară a Asociației Scriitorilor din București s-a soldat cu o decepție cruntă, deși trebuie să recunosc că evenimentul n-a fost lipsit de momente absolut remarcabile. Unul dintre ele (singurul, de fapt, care îmi vine în minte...): lapidaritatea, dusă la superlativ, a discuțiilor privind activitatea secției din ultimii patru ani. N-au existat nici un fel de discuții pentru că nici activitate n-a existat! Asta e: *ex nihilo, nihil*. În rest, o veselă halima electiv-procedurală, cu reguli inventate *ad-hoc* și suave eludări ale prevederilor statutare, cu repetări ale votărilor pline de creativitate – respectiv: de fiecare dată, după alte norme (inovație care i-a împins pe unii dintre candidați la lehamite și disperare, determinându-i să se autorecuză) –, cu răirirea progresivă a rândurilor participanților (inițial, circa 35 din totalul de 115, dar dacă adunarea mai ținea o jumătate de oră se profila riscul ca numărul aleșilor în diferite funcții, comitete și comiții să

depășească numărul votanților rămași pe baricade...), cu luări de cuvânt absolut paralele cu obiectul adunării, din care n-au lipsit acuzații aberante de persecuție critică, de politici literare clientelare, de practici paleo și neocomuniste etc. Mai presus de toate, însă, m-a impresionat (neplăcut) uluitoarea inadecvare a criteriilor cu care operau onorații electori în formularea opțiunilor lor. Mi se pare stupefiant să nu înțelegi, după atâta amar de vreme, că alegerea în organisme de conducere ale secției și Consiliului Uniunii nu reprezintă nici o formă de premiere a activității publicistice sau editoriale, nici un mod de (re)legitimare a notorietății publice, nici o dovadă de deferență față de statura intelectuală a unor colegi pentru care avem, toți, prețuirea cuvenită. Numai că, prioritar, nu despre asta era vorba în propoziția acestor alegeri, ci despre existența sau nu, în cazul candidaților, a minimelor abilităților managerial-culturale necesare, a spiritului organizatoric, a disponibilității de a-și sacrifica timpul pe altarul intereselor breslei, a voinței și putirînței de a face, efectiv, ceva util pentru ca Uniunea Scriitorilor să fie bine și tot scriitorul să prospere. Aici nu se pune problema de răsplătă a jertfei patriotice ori de acordare de diplome de merit, ci aceea de delegare și, respectiv, asumare a unor responsabilități și obligații, de înhămarea la muncă în beneficiul comunității literare, de abilitate în căutarea de soluții, de datul cu capul de pereții inerției, de inventarea și punerea în operă a unor salutare tehnici de supraviețuire. Cu membri ai Consiliului care calcau pe la ședințe o dată la patru ani, Uniunea Scriitorilor a atins deja „performanța” de a tinde spre zero în planul vizibilității publice; prea mult loc în jos nu mai e! Iar din această

letargică stare de lucruri avem de pierdut cu toții. Dar se pare că, vorba cuiva (nu spun cine, persoană importantă!...): Aștia suntem! • Pentru a nu fi acuzat că bat câmpii cu generalități teoretice, vă ofer, ca bonus, pentru că ați fost cuminți și ați citit răbdători cele de mai sus, un mic exemplu. Din motive obiective, fiind mai tot timpul plecat din țară cu treburi diplomaticești, domnul Mihai Zamfir, fostul președinte al secției de critică și istorie literară a ASB, n-a putut face nimic pentru activitatea ei. Mai mult, însă: în spiciul rostit la adunarea de joi, domnia sa și-a exprimat convingerea că, oricum, în noua societate pe care, *in corpore*, o edificăm cu sânge, rolul intelectualului, în general, și al criticilor literari, cu deosebire, se diminuează progresiv pe zi ce trece și că, prin urmare, celor din urmă nu le rămâne decât să aștepte cu resemnare apocalipticul an 2012. Rezultatul: domnul Mihai Zamfir a fost ales fără milă membru în Consiliul Uniunii și în comitetul secției pe care (n-)a condus-o vreme de patru ani și despre care crede că nici în următorii patru nu prea ar avea mare lucru de făcut. Să fie primit! • Tot d'ale scriitorului român, varianta feminină. Aflu bulversat din publicația **Jurnal de Argeș** că la Festivalul internațional „Nopti de poezie” de la Curtea de Argeș s-au consumat scene de bălci mai mult sau mai puțin literar. În speță (o speță foarte joasă, de altfel...), directoarea Festivalului, poeta Carolina Ilinca, a avut o violentă ieșire în decor vizavi de fizicul altei poete, Allora Albulescu Șerp, pe care a agresat-o temeinic și multilateral în public, după cum urmează (relatare telegrafică): deranjat temporar (jumulit) coafură recentă, zgâriat ficsonomie obraz subțire, lovit reportofon cap – ceferticat medical, plân-

gere polițione –, acuzat plagiat, împroșcat injurii amenințări facu-ți și dregu-ți chestie veche traducere amor victima însângerață cu soț legitim agresoare Dumitru M. Ion prezent fața locului scăpat nevătămat minune. Ce să mai spui într-o astfel de situație în afara unui caragialian: așteptăm interes rezultat cercetare organe?! • Oricât nu v-ar veni să credeți, aproape zilnicul *oneshawmann* (că altfel nu poți să-i zici!) prestat de Mircea Badea la **Antena 3**, intitulat În dantura presei, are, în afară de scâlâmbăieli, râgâieli, lubricități și aroganțe de tot soiul, și o idee pe care prestatorul o repetă obsesiv, dat fiind faptul că, așa cum însuși recunoaște, este singura pe care o deține în dotare. În sinteză, ideea combativului și pamfletarului ar suna cam așa: România nu are președinte, nu are Parlament, nu are Guvern, nu are stat de drept, justiție, poliție, industrie, agricultură, învățământ, sănătate, bănci, scaune, scuaruri, parcuri, parchet, dușumele etc., etc. Bine că are televiziuni la care mizantropi de serviciu din specia Mircea Badea își pot deversa cu aplomb elucubrațiile! • Din perspectiva Mondialelor de anul viitor, meciului nostru de sâmbătă de la Paris i se potrivește mânășă zicerea: operația a reușit, pacientul e mort! pentru că *draw*-ul de pe Stade de France ne scoate nu numai practic, ci și matematic din ecuația calificării. În dulcele stil clasic care ne umple de veacuri panoplia națională de eșecuri cu noi și noi versiuni interpretative ale **Odeii bucuriei** la ceas de înmormântare, presarii autohtoni de profil încearcă să acrediteze în acest egal mai norocos decât Ogiță la 6 din 49 un fel de succes. Care succes și care bucurie să fie la ei acolo... (*Critias*)

Singurătatea bărcilor pe lac

CONSTANTIN STAN

Lăsând în urmă un derby Steaua-Dinamo, altădată singurul *rezon* de a fi al supporterului, acum – doar o paradă de prost gust a conducătorilor/patronilor/șefilor/investitorilor sau ce-or fi și cum s-or fi numind ei, având în față o partidă a naționalei cu Franța (rândurile de față vor fi tipărite după disputarea meciului) care a făcut loc unui de neînțeles pentru mine entuziasm și optimism, îmi încep rubrica de sport fără fotbal. E fotbal în exces în paginile ziarelor ce se cheamă de „sport”, e fotbal până la saturație în rubricile teledurabilelor, e fotbal „*sans rivages*” în toată lumea românească. Deci, azi – nimic despre fotbal. Ci despre o știre micuță, dar micuță de tot, despre un sport care ne-a adus o grămadă de medalii, care a făcut legende, care a construit caractere și care trăiește în anonim, sărăcie și adesea lipsă de respect: „*două echipaje trimise, două medalii de argint la canotaj*”. Anonimatul e asigurat prin lipsa de interes a publicațiilor și televiziunilor pentru un sport care nu are un Jiji Becali să facă tiraj sau audiență. Marile competiții se rezumă pentru un canal de sport la campionatele europene și mondiale, iar o dată la patru ani, la olimpiade. Sărăcia se vede și se mai aude din când în când; la campionatele mondiale din Canada echipajele noastre s-au dus chiar în ziua sau, parcă, prețuia începerii competiției pentru că nu au fost bani. Lipsă de respect? Dacă ați fi văzut imaginile de pe Snagov când niște îmbogățiți, inclusiv cu luciul de apă, încercau să răstoarne ambarcațiunile ieșite la antrenament cu bărcile lor cu motor, v-ați fi dumirit asupra respectului pe care îl purtăm noi, românii, muncii și valorilor. Când peste tot lacul Snagov se revarsă duduital bărcilor cu motor, manelele și muzica disco, de nu mai dorm nici peștii de pe fundul lacului, nu e nimeni deranjat. Când o ambarcațiune plutește prin forța loviturilor, – făcând, nu-i așa?

– un zgomot infernal pentru urechile fine ale proprietarilor de vile de neam prost, trebuie să răsari din cortul educației tale dacă nu cu pistolul sau bâta de *baseball*, măcar cu niște cai putere spre a face liniște.

Canotajul este un sport care nu face audiență, nu e băgat în seamă de prea mulți, nu i se alocă sume măcar cât a consumat doamna Ridzi pentru o singură zi, chiar dacă s-a justificat că era Ziua tineretului, dar care aduce medalii. Nu voi zice vorbele alea pompoase cu drapelul, cu imaginea României în lume, cu mândria de a ne bate cu marile puteri – economice, politice și militare – ale lumii pe oglinda mai cristalină, mai involburată a unui lac! Deși, și despre toate acestea se poate vorbi. Este vorba de o anume morală, de o anume, hai să-i zic așa, filosofie care ni se derulează, care se desfășoară prin fața noastră și pe care noi nu o vedem. Sportul este în general purtător de mesaj moral. Oferă exemple și modele. Depinde ce anume înțelegem din ele. Îmi stăruie în memorie prima imagine a întâlnirii mele cu canotajul. Era prima mea vacanță de licean și fusesem trimis/cooptat într-o tabără la Snagov, organizată după principii militarești – dormeam în corturi, făceam plontoane noapte pentru paza corturilor, ne trezeam la prima oră a dimineții, înviorarea se transforma în exerciții fizice aproape epuizante, ne deplasam prin tabără și în afara ei numai în formațiune. În această austeritate pe care noi o luam foarte în serios și cu care ne mândream – pentru că ne arăta cât de tari putem fi noi, niște puști, în fond – într-o dimineață, am zărit o barcă pe apele lacului. Ne aflam în august, adică în luna care are două anotimpuri în fiecare dintre cele 24 de ore: vară - ziua, toamnă - noaptea, astfel încât deasupra pânzei de apă se ridica un abur alb, ușor lăptos, aproape nemișcat. Nemișcată era și barca în care se afla o siluetă feminină. Am cuprins cu

ochii imaginea unei singurătăți absolute și a unei împăcări în același timp cu lumea, cu natura, cu tine însuși, așa cum nu am mai resimțit-o niciodată. Apoi, încet, mai repede, mai puternic, mai încrâncenat, ramele au început să pună în mișcare barca. Am dus-o cu privirea minute bune și așa fi rămas nemișcat alte minute dacă nu s-ar fi pierdut cu totul vederii mele. Fata aia nu avea nevoie de nimeni, nici de antrenor, nici de ochi care să o admire ori să o susțină, nici de încurajări, nici de aplauze. Pur și simplu, ieșise la prima oră a dimineții să își facă antrenamentul. Un antrenament nu numai fizic, ci și psihic, pentru că, probabil, știa că atmosfera de concurs nu va fi alta decât cea din geana dimineții.

Există viață și fără bălciul deșertăciunilor omenesti, fără exhibiționismul prim-planului, spectacolului, divertismentului care au omorât în lumea noastră și cea mai firavă tentativă de a privi și a trăi în profunzime. Gălăgia, sclipiciul, cancanul, senzaționalismul de doi bani, nuditatea și umorul care nu-i umor dacă nu e vulgar au construit o crustă a superficialității, a prostului gust, a pseudovedetelor și au semănat o confuzie dureroasă între valori și notorietăți televizoristice, între autentic și kitsch. Sunt convins că puțini, foarte puțini oameni de sport știu numele fetelor din ambarcațiunea de 8+1, devenită aproape o legendă. Sunt convins că nici responsabilii cu sportul din România nu știu numele fetelor din noul echipaj care a luat un argint cât un aur la recentul campionat mondial. Publicul – nici măcar ăla mai restrâns – nici atât. Nu cred că cineva le recunoaște pe stradă, la mall sau „în civil”. La concurs, vedem doar încrâncenarea, încleștarea unor ambarcațiuni în planuri generale și foarte rar câte-un chip marcat de efort și concentrare. Apar câteva clipe la ceremonia de premiere și una dintre ele spune câteva vorbe preț de câteva secunde. Poate că și-ar dori mai mult. Nu tot timpul. Măcar atunci când sunt învingătoare. Pentru că există o clipă de grație a fiecăruia dintre noi pe care ne-o dorim știută, împărtășită și cu și de alții. Chiar dacă cineva spunea că, la finalul unei bătălii, mai mare decât tristețea învinsului este cea a învingătorului. «

ION NICODIM: Sublimul ca meșteșug

IOLANDA MALAMEN

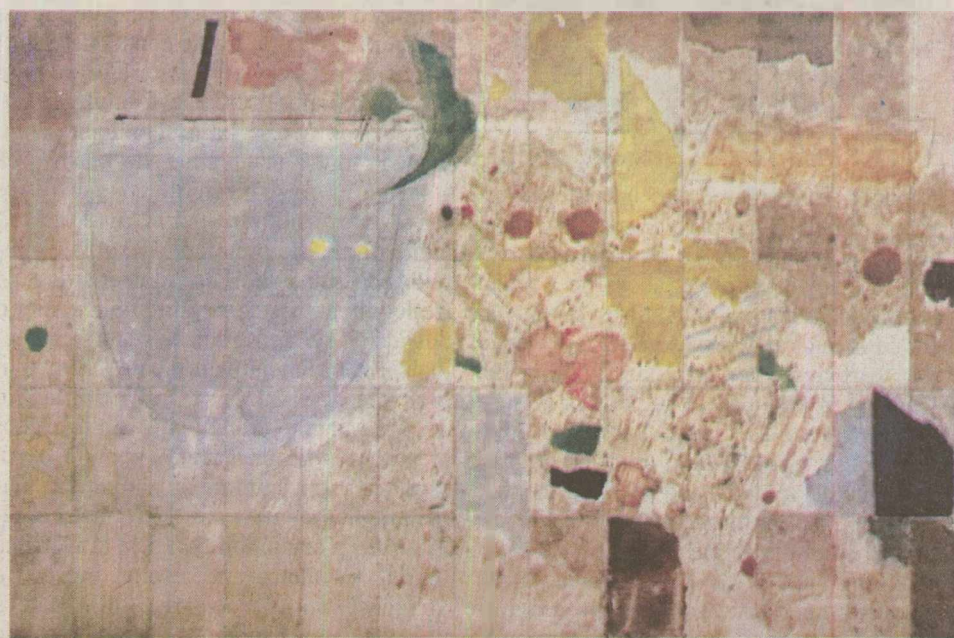
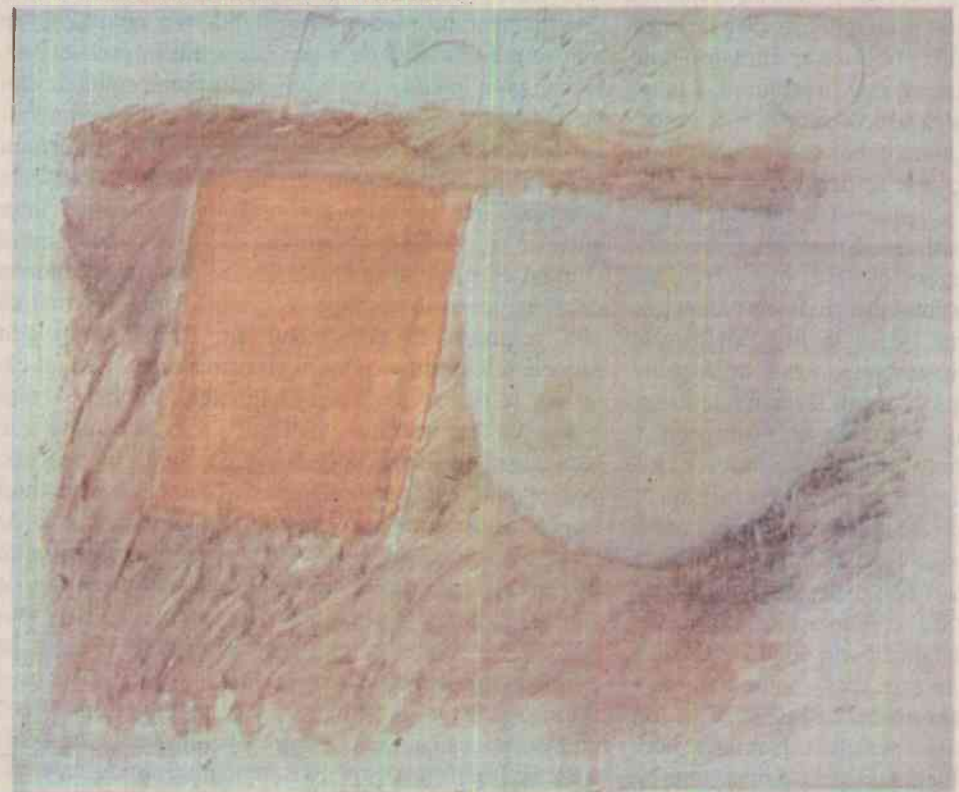
Parcă niciunde, lucrările lui Ion Nicodim nu puteau să aibă aerul unei familiarități atât de explicit-emoționale, ca în expoziția recentă din iunie-iulie 2009, de la Galeria Uniunii Artiștilor Plastici din Bistrița. Când am intrat în spațiul primitor și fără stridențe arhitecturale, am simțit în liniștea ca de chilie, printre pîlpîirile de lumini și umbre, acel amestec de vis și realitate, ca răspuns al privirii artistului la marile taine ale universului. Am lăsat totuși să treacă un timp peste această îmbătăre cu șoptite aridități și rafinate cromatice, care umplu porii pînzelor, pentru a incita memoria la o justificare perpetuă, vizavi de unul din cei mai buni constructori de limbaj pictural din modernismul românesc al ultimelor decenii.

Posteritatea imediată (Ion Nicodim a dispărut dintre noi în 2007), de atîtea ori ingrată și necruțătoare cu artiștii, pare a-i fi favorabilă, ba mai mult, prin strădanii binevenite și prin implicări critice remarcabile, scoate în evidență ceea ce are pictorul mai bine definit: harul de-a fi simțit rădăcinile și de-a le transfigura într-un amestec surprinzător de sublim, diafan și teluric.

Ion Nicodim și-a trăit calitățile de meșter senin, neobosit, iscusit, și îndrăjit, în atelierul din Pangratti, dar și la Paris, unde ciclic, viața i-a oferit ocazia de-a vedea și de-a lucra.

Sutura acestor drumuri este însăși opera care a rămas ca o atotcuprinzătoare metaforă, suferindă uneori, de singurătăți, și de plăcerea unei trufii spontane. A pictat (expoziția de la Bistrița este al treilea popas al lucrărilor, după București și Iași) învăluit toată existența de acea stranie și eternă muzicalitate dobrogeană. De la portrete, peisaje, naturi, și pînă la enigmaticele peisaje minimalist-paradisiace, trecînd prin sculpturi de anvergură și obiecte de o frumusețe pămînteană sau celestă, Ion Nicodim a aplicat întotdeauna un principiu simplu care ținea de instinctul și priceperea lui de meșter: armonia. O armonie în care pămîntul, vegetația, norii, apele sunt reflectarea netulburată a unei măiestrii aproape austere, neceremonioase. Ca privitor, ai sentimentul de multe ori că picturalul a lăsat locul unei scrijeliri splendide, inegalabile, ca o scriere grăbită, și în același timp energetică. Înainte de a iubi culoarea, Ion Nicodim a iubit șuvoaiele cuvintelor și posibilitatea lor de-a le face loc pe suprafața albă.

A surprins esențele și a iubit paloarea aerului pe care-l așternea ca pe un vâl de intrare și ieșire din vis, dar a iubit totodată și culorile tari, crude cu care înrobea și înnobila măiestrit suprafețe întinse sau goluri tainice. Absorbea materia cu sete, și comunica apoi cu ea delicat, provocînd-o la zberi, în imagini concentrate și febrile. Se poate spune că Ion Nicodim a fost un caligraf, al cărui fast era, în mod paradoxal, simplitatea.

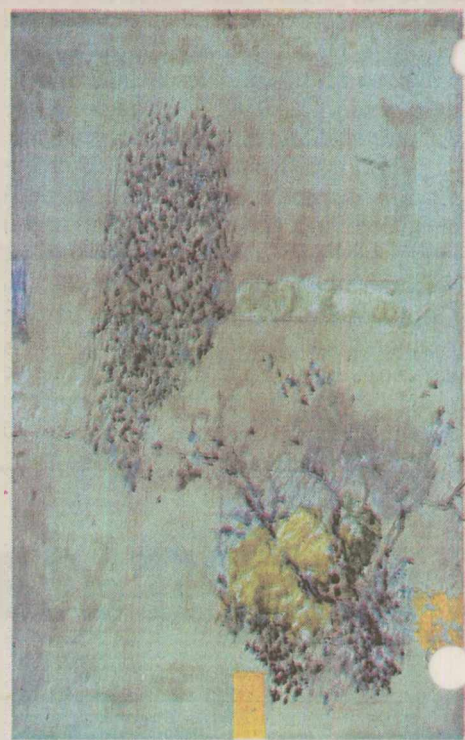

La cîte zone vizuale a abordat, la cît de însetat de lucru a fost, la cît de mult a vrut să cuprindă totul, preluînd uneori experiențe trăite de alții și dîndu-le un rost și un înțeles nou, este greu să fie folosite în ce-l privește, niște sintagme lineare. Cînd inocent, cînd voluptuos, nu a fost niciodată neștiutor sau nepăsător cu imaginile lui. Aspirația către mărturie și muzicalitate care țîșnea din gîndirea și din mîinile lui îl apropie de meșterii unei creștinătăți timpurii. Mă uitam cît de naturale păreau, pe simezele încăperilor primitoare și consecvenței galeriei bistrițene, lucrările, de parcă, odată cu ridicarea pereților, fuseseră și ele zidite întru meditație și desfătare. M-am oprit îndelung în fața admirabilui autoportret, realizat în 1954, pe cînd avea cu puțin peste 20 de ani. Maniera în care a fost pictat, cît și tonurile de brunuri amintesc de multe autoportrete din veacul trecut, ale unor pictori români. Chiar și îmbrăcăminte sugerată fin, cu o lavalieră ieșind în evidență, ca o alcătuire de fluturi, arată ultimele pîlpîiri academice pe care Ion Nicodim avea să le „uite“, evoluînd cu grație și consecvență spre orizonturile unei expresivități marcate de verbiajul pur, deschis și dinamic.

Am răsfoit catalogul-album al acestei expoziții care, înainte de a poposi la Bistrița, a fost deschisă în 2008, la Galeria Curtea Veche și la Galeria Dana din Iași. Un excepțional text al domnului Dan Hăulică însoțește imaginile, ca un recurs la memoria testamentară. Marele eseist și critic de artă gradează momente importante din opera lui Ion Nicodim, esențializînd, pe un ton de o caldă complicitate, respirațiile unui talent responsabil, structurat pe istoricitatea Creației, ca dumnezeiască înfăptuire.

Se vedește că Ion Nicodim avea și talent literar, notînd pasional, adesea cu trimiteri lirice, frămîntările cele mai intime. Cititorul nu poate să nu se oprească și asupra unor fragmente extrase din jurnalul artistului, atras de mărturiile unui spirit întrebător și descoperitor, un artist care-și motivează și își folosește limbajul, cu un respect față de fenomene și de lucruri, aproape sarcedotal.

Printre rînduri, ca o fereastră nevăzută, prin care intră aerul curat și miremele pătrunzătoare ale vegetației, citim dramaticul ecou al întrebărilor și pe cel al răspunsurilor.

Revenind la expoziție, la liniștea vnovată care învăluie de cele mai multe ori valorile, la climatul ambiguu în care arta românească a momentului e nevoită adesea să-și cupeze „vinovat“ efuziuni și meritele, trebuie să admitem că art validată de timp, cînd intră în intimitate destul de fragilă a sălii de expoziții, de parte de forfota searbădă, oricîtă nep sare comunitară ar fi în jurul ei, î trăiește destinul invulnerabil.

